

Dolenjski list

Tednik okrajev Črnomelj, Novo mesto

Lastniki in izdajatelji: Okrajni odbori SZDL Črnomelj, Kočevje in Novo mesto. — Izhaja vsak petek. — Urejuje uredniški odbor. — Uredništvo in uprava: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 25. — Poštni predal 33. — Telefon uredništva in uprave 127. — Tekoči račun pri Mestni hranilnici v Novem mestu 616-H-T-24. — Letna naročnina 480 din, polletna 240 din, četrtletna 120 din. — Tiska Tiskarna «Slovenskega poročevalca» v Ljubljani.

OD TEDNA DO TEDNA

V ponedeljek popoldne je prispela avstrijska vladna delegacija na obisk v Moskvo. Razgovori o ureditvi avstrijskega vprašanja oziroma o podpisu avstrijske državne pogodbe so se že začeli.

Ob začetku teh nedvomno pomembnih razgovorov se je treba ozreti nekoliko nazaj, na tistih deset let, ko je Avstrija čakala in še čaka na neodvisnost in suverenost. V tako imenovani moskovski deklaraciji iz 1943. je bilo rečeno, da bo glavna povojna naloga zaveznikov v Avstriji v tem, da takoj po zmagi uredijo svoje odnose s to deželo. Predvideli so, da se bodo ravnali po naslednjih dveh glavnih načelih: obnoviti je treba neodvisnost Avstrije, ki je izgubila svobodo s Hitlerjevo zasedbo, hkrati pa je treba upoštevati, da je Avstrija odgovorna za sodelovanje v vojni na strani Nemčije. Na posidamski konferenci 1945. so ta odnos nasproti Avstriji dopolnili s sklepom, da ne bo plačala reparacij, marveč da bodo v ta namen uporabili nemško premoženje v tej deželi. Zato tudi pogodbo, ki bi jo bilo treba skleniti, niso imenovali mirovna, temveč državna pogodba z Avstrijo.

Aprila 1947. je Svet ministrov štirih velisil začel obravnavati svoje odnose z Avstrijo. Prvih 34. točk pogodbe so sestavili brez posebnih težav. Glede ostalih točk pa se niso mogli sporazumeti in zato so sklenili, da se bodo ponovno sestali oktobra 1948. v Londonu. Namestniki zunanjih ministrov so potem na 258. seji skušali rešiti to vprašanje, kar se jim pa ni posrečilo. Glavni problem je bila takrat avstrijska nafta, ki je bila v nemški lasti.

Predstavniki štirih velisil so se razšli brez uspeha. Poudariti je treba, da je k poslabšanju položaja v zvezi z avstrijskim vprašanjem prispevalo tudi povečanje mednarodne napetosti, sprito česar je prišlo v ospredje vprašanje strateških pozicij držav, zainteresiranih na morobitnem spopadu. Nemčija je postala glavna strateška točka v Evropi. Avstrija pa opora le-te na evropskem jugu. Tako je strateški položaj Avstrije pretvoril to deželo v žrtev hladne vojne.

ZDA so 1952. skušale to vprašanje premakniti z mrtve točke. Predlagale so SZ, naj podpisate tako imenovano skrajšano pogodbo z Avstrijo. Ta pogodba je predvidevala suverenost te dežele, prepoved novega »Anschlussa«, umik tujih čet, odpuščanje reparacij in še nekatere druge stvari. S tem so skušala razveljaviti gospodarsko prednost SZ, ki so jih zahodne sile že priznale. Moskva je več mesecev molčala na ta predlog, naposled pa je odgovorila negativno.

Tako je tudi ta ideja doživela neuspeh in Avstrija je bila še nadalje žrtev hladne vojne. Kadar govorimo o povabilu sovjetske vlade kancelerju Raab-u, naj obišče Moskvo, moramo pomisliti na govor Molotova pred Vrhovnim sovjetom februarja letos, v katerem je prvi omenil možnost, da SZ ne bi več povezovala rešitve avstrijskega vprašanja z ureditvijo nemškega. Dunaj je takoj prosil sovjetsko vladu, naj pojasni svoje stališče. Pojasnilo je bilo dano v presenetljivo obliki: kot predlog, naj bi vzpostavili osebne stike.

Potovanje v Moskvo je postalo predmet živahne diplomatske dejavnosti in ugibanj. Skupaj s konferenco azijsko-afriških dežel v Bandungu so moskovski razgovori v ospredju zanimanja svetovne javnosti. To ni nič čudnega, kajti avstrijsko vprašanje je eno izmed tistih odprtih vprašanj sodobnega sveta, ki ga je moč najlaže urediti, hkrati pa bi njegova ureditev na razgovorih predstavnikov štirih velisil omogočila, da bi se lotili tudi drugih bolj zapletenih vprašanj, kakor je na primer problem Nemčije. To bi bilo vse, kakor v prid miru v Evropi, pa tudi na svetu sploh.

Zahvala

Podpisana Martin in Antonija Udvarc iz Gorenje vasi pri Smarju se iskreno zahvaljuje Uroviču »Dolenjskega lista« in DOZ Novo mesto za izplačano zavarovalnino v znesku 29.000 din. ki jo prejela kot zavarovalnino za sinom, ki je umrl nesrečno smrti in je bil kot naročnik Dolenjskega lista pri njem nezgodno zavarovan. Priporočava tudi drugim Dolenjscem, da se naročijo na naš Dolenjski list, ki v slučaju nesreče nudi pomoč svojim na ročnikom.

Zvestoba velikim izročilom in pridobitvam osvobodilne borbe

Občni zbor Zveze borcev kočevskega okraja

Nad 100 delegatov je bilo zbranih na okrajni skupščini Zveze borcev, ki je bila dne 2. IV. v Kočevju. Letni skupščini so prisostvovali tudi predstavniki GO ZB Slovenije, tov. Fajdiga, predsednik OLO tov. Pirnat, zastopniki ribniške garnizije in drugi.

V DRAGI, OSILNICI IN DOBREMPOLJU bodo praznovali občinske praznike

Na pobudo občinskih odborov v Dragi, Dobrepolju in Osilnici bodo v teh krajih letošnje praznovale občinske praznike, katere bodo slavili od zdaj naprej vsako leto. Tako bodo imele sedaj vse občine kočevskega okraja svoje praznike. V občini draga bodo slavili svoj praznik 19. aprila, v spomin na 19. april leta 1942, ko so fantje in moške iz teh krajev na ta dan množično odšli iz partizane. V Dobrepolju so si izbrali za svoj praznik 17. maj. Ta dan bodo slavili v spomin na širok razmah osvobodilnega gibanja v tem predelu pred 13. leti. S 17. majem l. 1942 je dobilo osvobodilno gibanje v tem kraju močne korenine. Osilničani pa bodo praznovali 21. maja. Tega dne so pred 13. leti Osilničani množično odšli iz partizanske vrste. Ta kraj je dal razmeroma zelo veliko število borcev in aktivistov narodno-osvobodilni vojski in velik je njihov krvni delež za dokončno osvoboditev domovine. V vseh navedenih krajih bodo občinske praznike zelo slovesno praznovali, za kar se že sedaj pripravljajo.

sploh o delu Zveze borcev v lanskem letu je v obširnem in jedrnatem poročilu dal sekretar OO ZB Jože Zagar. Poročilo je bilo razprava o vseh vprašanih organizacije in njenih članov. Iz vsega kar smo slišali, moremo povzeti, da je organizacija ZB v kočevskem okraju opravila svoje poslanstvo. Res so bile tu pa tam še hibe (tako na primer v Ribnici za celo leto niso poravnali članarine, za nekaj mesecev dolgujejo tudi v Velikih Laščah), vendar so bili na drugih popriščih v vseh krajih zelo delavni tako v Kočevju, kot v Ribnici in ostalih krajih. Največjo skrb, in prav je tako, so posvečali organizacije ZB otrokom padlih borcev in žrtev fašističnega terorja. Teh otrok je skupno nad 70 in uživajo pomoč v študijah, zdravljenju, taborjenju itd. Naj omenimo, da prejema študentov 420 otrok, od teh nad 100 takih, ki obiskujejo osnovno šolo. Samo za študij izda ZB mesečno približno 900.000 din. Vsa zahvala gre OLO, ki je lani prispeval za partizanske otroke in sirote 7 milijonov, letos pa je bil ta znesek zvišan na 14 milijonov din. Povprečno da kočevski okraj za partizanske otroke največ v Sloveniji z ozirom na gospodarsko zaostanost tega okraja.

Nadalje so poročali, da je vprašanje skrbišiva otrok, ki so ostali brez staršev, zadovoljivo urejeno. Skozi vse zasedanje se je kakor ni vlekla misel, kako in na kakšen način pomagati otrokom padlih borcev, da bi tudi nimki so ostali brez enega ali obeh roditeljev, omogočeno dostojno življenje ter odprta pot do lepšega življenja.

Občinske praznike so lani povsod lepo proslavili, postali so res občinski prazniki vseh občanov v dotičnem kraju. Odkritih je bilo več spomenikov in spominskih plošč. Zborovalci so predlagali, da se uredi skupni grob 119 žrtev na Turjaku, med njimi so tudi 4 Francozi, katere so pobili domobranci. Tu naj bi postavili tudi spomenik. Potrebno bi bilo tudi urediti gradova v Ribnici in Turjaku in v njih urediti oddelke muzeja NOV. Sklenjeno je bilo, da bodo letos posvetili še večjo skrb ureditvi partizanskih grobov.

Se vedno je pereče vprašanje obnove v vojni porušeni domov. Lani je dal izvršni svet LRS okrog 35 milijonov brezobrestnega posojila, približne ocenitve za dokončno obnovo pa govore o 200 milijonih. Brezobrestnega kredita naj bi bili deležni tudi tisti bivši borci, ki jim sicer domovi niso bili požgani, imajo pa slabe domove in nimajo sredstev za obnovo. Zelo živahno je bilo med delegati, ko so razpravljali o plačah, kvalifikacijah in življenjskem standardu bivših borcev. Precejšnje število bivših borcev je zaposlenih kot nekvalificirana delovna sila in imajo razmeroma nizke plače, kar vzbuja med prazdatimi mnogo negotovanja. Če mislimo pošteno, potem vemo, da je večji del bivših borcev sam kriv, da jih še danes vodijo v staležu nekvalificiranih delavcev. Bilo je mnogo tečajev, ki so bili namenjani predvsem bivšim borcem, da bi prišli do boljše kruha. Nekateri se izgovarjajo, da se niso mogli posvetiti izobraževanju, češ da so živčni, kar pa ne more držati za vse prizadete. Vsi tisti, ki so sedaj zamudili, naj se v bodoče potrudijo, da bodo s tečaji in na druge načine dosegli višjo kvalifikacijo.

Nekatera podjetja odpuščajo z dela bivše borce. Da se

Umrl je FRANC ČERNE - KLEMEN

Vse številne znanec in prijatelj je globoko presunila vest, da je 9. aprila v Ljubljani podlegel zavratni neozdravljivi bolezni vsem Dolenjskom dobro poznani Franc Černe-Klemen, član CK ZKS, član Centralnega sveta sindikatov Jugoslavije ter ljudski poslanec LRS.

Pokojni Klemen je bil rojen 20. avgusta 1898 v Dobrunjah. Kot delavec je že od mladosti okusil tegobe delovnega človeka in njegovo borbo za obstanek v kapitalističnem družbenem redu. Kmalu je postal član naprednih organizacij in že leta 1920 pri volitvah v Ustavodajno skupščino vneto agitiral za poslanec Komunistične partije. Svoje znanje si je izpopolnjeval s študijem marksistične literature, katero je tudi širil med delavstvom v tovarnah in razkrinkaval sovražnike delavskega razreda.

Leto 1927 je postal član KPJ. Zaradi napredne miselnosti je bil večkrat preganjan od takratnih oblastí. Ze decembra 1941 se je moral umakniti v ilegalo, koncem maja 1942 pa je odšel na Dolenjsko v partizane. Dodeljen je bil okrožnemu komiteju KPS Novo mesto in kmalu postal sekretar okrožnega odbora OF Novo mesto. Maja 1944 je bil imenovan za načelnika Ispostave za okrožja Novo mesto,

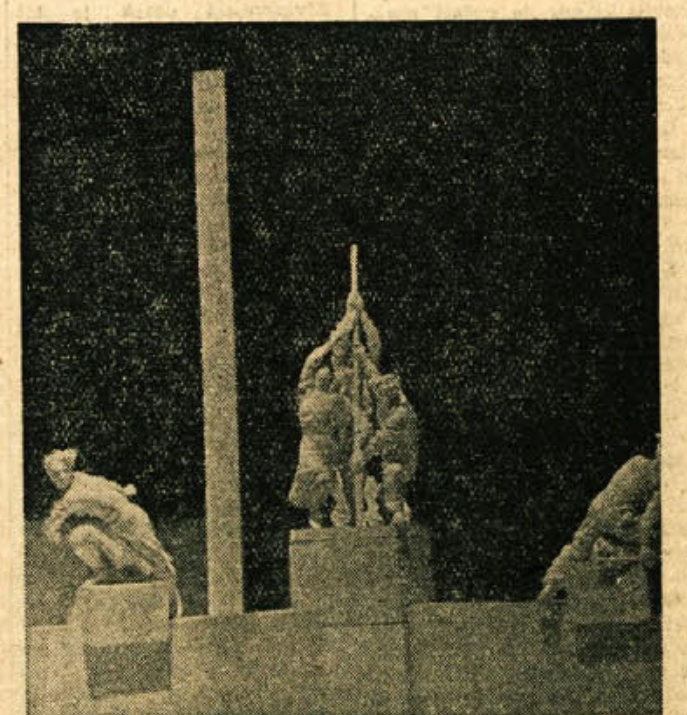
v bodoče te stvari ne bodo več dogajale, naj bo skrb vseh članov ZB, ki živijo v dotičnem kraju. V zvezi formiranja bodočih komun, ki jih bo v okraju predvidoma šest, so delegati razpravljali o bodoči ureditvi odborov ZB pri komunah ter pododborov v mejah komun. Alkoholizem je še vedno tisto zlo, kateremu je vdano veliko število ljudi. Zlastno je, da so med njimi tudi nekateri bivši borci. Predlagamo je bilo, da se nad brezsrčnimi roditelji, ki zapojejo doklade svojih otrok, vodi kontrola, v skrajnem primeru pa doklada odvzame in nakupi s tem denarjem vse potrebno prizadevanje otrokom.

K. Oražem

Občina Mirna peč bo dostojno proslavila jubilej osvoboditve

Na pobudo sveta za prosveto in kulturo pri občinskem ljudskem odboru so se sestali v Mirni peči zastopniki družbenih organizacij in skupno s svetom izvolili poseben pripravljani odbor ter izdelali načelen spored za letošnje proslave. Ze iz tega okvirnega sporeda je razvidno, da bodo občani Mirne peči dostojno proslavili letošnje zgodovinsko leto. Ze praznovanje občinskega praznika 16. marca je bilo v znamenju desete obletnice osvoboditve. 27. april in 1. maj bodo proslavili z akademijami in kulturnimi nastopi ter kresovi na predvečer. Za 8. maj pripravljajo izlet na Frato, katerega se bodo udeležili člani SZDL, pionirji ter moški pevski zbor pod vodstvom pevovalce Dušana Savnika. Na Frati bodo imeli ob spomeniku padlih borcev žalno svečanost.

Za 15. maj pripravljajo več prireditev. Pionirski odbor Katja Rupena bo do takrat naštudiral mladinsko igro

Imena borcev, ki so padli za svobodo, so neizbrisno zapisana na straneh zgodovine NOB na Kočevskem. V spomin in zahvalo jim je Kočevje postavilo tudi mogočen spomenik. Njihova prelihta kri tajinstveno sije čez vsa Kočevska ob slavi 10. obletnice osvoboditve.

»Jurček gre na Triglav«. Mladinci predvojaške vzgoje bodo 15. maja nastopili z vojaškimi vajami. 14. maja zvečer bo svečana akademija v združenem domu z obširnimi kulturnimi sporedom. Pionirji bodo z igro »Jurček gre na Triglav« počastili tudi rojstni dan maršala Tita. Pri Titovi štafeti bodo sodelovali razen pionirjev in cicibanov obeh šol, tudi gasilci, obvezniki predvojaške vzgoje, člani SZDL, Zveze borcev in ostali. Na rojstnodnevni sprejem pionirjev v organizacijo. Za 5. junij pripravljajo TVD Partizan letni nastop vseh oddelkov. Med drugim bodo zvedene tudi plavalne tekme s skoki v vodo na Temenici. Šahisti pionirskega odreda Katja Rupena že merijo svoje sposobnosti v izbirnem tekmovanju za okrajno in republiško tekmovanje. Tudi novo ustanovljena strelska družina se pripravljala na tekmovanje, ki bo junija na novem strelišču pri Ivanji vasi.

Nekaj letošnjih proslav nameravajo povezati z delovnimi zmagami. Tako računajo, da bodo 22. julij lahko proslavili z dograditvijo nove železniške postaje. Proslavo tega dneva bo v glavnem pripravila Zveza borcev. Množične organizacije so dale pobudo za začetek gradnje drugega trakta združnega doma, ki naj bi bil dograjen v surovelem stanju do dneva Republike. Gradnja se bo pričela v maju, obenem s stavbo pa nameravajo pripraviti prostor za javno kopalnico in zdravstveno ambulantno. Prav tako imajo letos v načrtu pripravo prostora za postavitev spomenika padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja. Po sklepu občinskega ljudskega odbora bodo letos dokončno uredili šolski vrt in drevnico v Ivanji vasi.

V okvir letošnjih proslav spada tudi tekma koscev, ki jo bo organizirala kmetijska zadruga v juniju. Prav tako bodo junija imeli gasilci javni nastop in razstavo gasilskega orodja in opreme. Vse zbrano gradivo iz časa NOB na tem območju bodo objavili v posebni knjigi. Da bi za knjižnice pridobili čimveč knjig, bodo organizirali teden ljudskih knjižnic od 10. do 17. septembra.

Posnemanja vreden je tudi sklep vseh množičnih organizacij v občini Mirna peč, da bodo letos utrčili svoje organizacije in jih razširili. Skratka, v občini Mirna peč so pripravili za letošnje praznovanje vsestranske in zajemajo prav vse napredne sile. V želji za čim dostojnejšo proslavo desete obletnice osvoboditve delajo vsi od cicibanov in pionirjev na šolah do gasilcev in članov ostalih organizacij, vse priprave pa vodi posebni odbor, ob pomoči Sveta za prosveto in kulturo ter celotnega občinskega ljudskega odbora. V tem primeru so lahko za vzgled vsem tistim občinam, ki še do danes nimajo izdelane okvirnega sporeda za letošnje proslave.

no kopalnice in zdravstveno ambulantno. Prav tako imajo letos v načrtu pripravo prostora za postavitev spomenika padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja. Po sklepu občinskega ljudskega odbora bodo letos dokončno uredili šolski vrt in drevnico v Ivanji vasi.

V okvir letošnjih proslav spada tudi tekma koscev, ki jo bo organizirala kmetijska zadruga v juniju. Prav tako bodo junija imeli gasilci javni nastop in razstavo gasilskega orodja in opreme. Vse zbrano gradivo iz časa NOB na tem območju bodo objavili v posebni knjigi. Da bi za knjižnice pridobili čimveč knjig, bodo organizirali teden ljudskih knjižnic od 10. do 17. septembra.

Posnemanja vreden je tudi sklep vseh množičnih organizacij v občini Mirna peč, da bodo letos utrčili svoje organizacije in jih razširili. Skratka, v občini Mirna peč so pripravili za letošnje praznovanje vsestranske in zajemajo prav vse napredne sile. V želji za čim dostojnejšo proslavo desete obletnice osvoboditve delajo vsi od cicibanov in pionirjev na šolah do gasilcev in članov ostalih organizacij, vse priprave pa vodi posebni odbor, ob pomoči Sveta za prosveto in kulturo ter celotnega občinskega ljudskega odbora. V tem primeru so lahko za vzgled vsem tistim občinam, ki še do danes nimajo izdelane okvirnega sporeda za letošnje proslave.

Koristen izum

Brusar žag, Franc Oberstar, zaposlen pri Medzadružnem lesnoindustrijskem podjetju v Ribnici je s svojim izumom prihranil podjetju velike zneske. Kot človek, ki ima puno opravka z žagami raznih dimenzij in oblik je začel misliti, kako bi usposobil žage, da bi jim dije služile svojemu namenu. Žaga, bodi tračna, cikularka ali kaka druga, ki je počila, kaj malu odsluži, čerav jo zvarijo, kajti zvaritev navadno ne prepreči, da bi se razpoka ne širila. Oberstar je začel popravljati počene žage na svoj poseben način. Dva do tri centimetre od razpoke napravi v krogu z luknjicami 1 do 1 in pol milimetra globoke luknjice, pri tanjših žagah na eni strani, pri debelejših (cikularkah) pa na obeh straneh. Ta metoda je neverjetno dobro uspela. Kjer je mojster Oberstar tako zavrli razpoke na žagah, se skoraj v nobenem primeru niso razširile. Izraba žag, oziroma njih »življenjska doba« se je podaljšala za 200% in tudi več. V pol letu, od kar Oberstar na ta način zdravi poškodovane žage, je prihranil podjetju več stotisoč dinarjev. Nbv način popravila žag so si ogledali tudi nekateri strokovnjaki iz Ljubljane in ga pohvalili. Naj omenim še, da je Oberstar izpopolnil nek nemški brusilni stroj, ampak to je sedaj še tajna ker bo dal svoj izum patentirati.

neverjetno dobro uspela. Kjer je mojster Oberstar tako zavrli razpoke na žagah, se skoraj v nobenem primeru niso razširile. Izraba žag, oziroma njih »življenjska doba« se je podaljšala za 200% in tudi več. V pol letu, od kar Oberstar na ta način zdravi poškodovane žage, je prihranil podjetju več stotisoč dinarjev. Nbv način popravila žag so si ogledali tudi nekateri strokovnjaki iz Ljubljane in ga pohvalili. Naj omenim še, da je Oberstar izpopolnil nek nemški brusilni stroj, ampak to je sedaj še tajna ker bo dal svoj izum patentirati.

V Stopičah so za komuno Novo mesto

V Stopičah so imeli zbor volilcev, ki je bil navzlic delovnemu dnevu dobro obiskan. Na njem je tajnik občinskega ljudskega odbora Gotna vas dajal pojedinsko volilecem na razna vprašanja. Tolmačil je tudi razloge za ustanavljanje komun. Volilci so se izrekli za priključitev h komuni Novo mesto.

Med gospodarskimi vprašanji so zlasti živo obravnavali potrebo po vodovodu za vasi. Tik pod vasjo je zavetje vode za novomeški vodovod, toda Stopiče same nimajo vode, še manj pa okoliške vasi. Volilci so odločno zato, da je treba čim prej pričeti z gradnjo vodovoda. Zlasti je nujno potreben za novo šolo, ker so šolska stranskiča brez vode praktično neuporabna. Sklenili so, da je treba vodovod do šole zgraditi še letos.

Davek na pisarniško opremo

Odbor za gospodarstvo pri Zveznem izvršnem svetu je po poročilu Ekonomske politike predložil Uredbo o dopolnitvah davka na promet. Ta dopolnitev predvideva, da državni organi in ustanove, gospodarske in družbene organizacije plačajo na opremo za ureditve upravnih in društvenih prostorov, kot tudi na vse gradbene in obratne storitve pri predzidavanju ali urejanju teh prostorov, poseben davek na promet od opreme, odnosno uslug v višini 60%. Davek na promet po tej Uredbi plačajo vse gospodarske organizacije in to iz fonda za promet razpolaganje (ustvarjanje z dobičkom), iz izločenega dela, ki je določen za rezervni fond.

Poleg tega plačajo ta davek državni organi, ustanove in družbene organizacije v breme tistih sredstev, iz katerih nabavljajo opremo, odnosno plačujejo preurejanja. Po statističnih podatkih so podjetja lani v naši državi izdelala za svrhe okoli 9 milijard dinarjev, kar je za 20% več kot prejšnje leto. Zaradi tega se je posebno proti koncu občutilo v trgovini pomanjkanje blaga široke potrebnosti, zlasti opreme, zavse in podobnih predmetov. Prekomerno nakupovanje vodi do zoževanja široke potrebnosti in njeno usmerjanje na kupanje ožjih osebnih potreb predmetov kot so oblačila, obleka in hrana.

Delavec je tudi upravičen do toplega kosila

Naši časopisi, med njimi tudi Dolenjski list, so že večkrat pisali, kako omogočiti delavcem ceneno, pa vendar izdatno kosilo. Kakor za ostalo Dolenjsko, velja tudi za kočevski okraj zlasti za industrijski središčni Kočevje in Ribnica, da bi se morali tega vprašanja lotiti bolj resno. Saj je znano, da si nekvalificirani delavec z mesečnim zaslužkom 6 do 7 tisoč dinarjev ne more privoščiti takega kosila, kot ga za svojo okrepitev po trdem delu potrebuje in tudi pošteno zasluži. Tem delavcem lahko pritelemo še del uslužbenecv, ki si prav tako ne morejo privoščiti zadostno količino hrane.

Invalidi v Ribnici so zborovali

Invalidi v Ribnici so imeli letni občni zbor. Kaj so razpravljali na tem zboru? Občinsko združenje zveze vojinvalidov združuje 142 članov. Le nekaj je še invalidov, ki niso člani združenja. V poročilu o delu invalidov v preteklem letu je bilo med drugim tudi omenjeno, da dosežani odbor ni dovolj delaven. To so opravičevali delno s tem, da krajni odbor ZVVI ni nudil dovolj pomoči. Mogoče so bili na tem zboru preveč samokritični, saj je znano, da je odbor vsa pereča in tekoča vprašanja še dokaj hitro reševal, tako razne vloge, pritožbe itd. Odbor je bil v dobri povezavi z množičnimi organizacijami. Invalidi so se udeležili vseh proslav državnih in narodnih praznikov ter svečanosti na grobovih padlih borcev. Zaželeno bi bilo, da bi v bodoče vsi člani tesneje sodelovali z odborom, tako bo lahko invalidska organizacija res zavzela tisto mesto, ki ji po svoji specifičnosti pripada. Na zboru so sklenili, da bo organiziran skupinski izlet članov. V večjem številu bodo tudi naročili svoje glasilo Invalidski Vestnik. Po razrešitvi staremu odboru so izvolili nov odbor združenja ter izvolili 6 delegatov za okrajni občni zbor ZVVI v Kočevju.

Popolnoma se strinjam s pisnem članku v Dolenjskem listu, da je tem ljudem vsekakor treba nekako pomagati. Podhranjenost pri mladem človeku jemlje voljo do dela in delovno sposobnost, povzroči pa tudi prej ali kasneje bolezen. Naj bi torej v našem okraju pristojni činitelji, zlasti sindikalne organizacije, delavski sveti in upravni odbori podjetij, čimprej rešili vprašanje, kako nekvalificiranim delavcem priskrbeti toplo in izdatno kosilo za ceno, ki jo zmorejo. Podjetja na, ki bi si uredila okrepčevalnice, kakor jih imajo pri nekaterih podjetjih v večjih industrijskih središčih po Sloveniji. Hrana naj bi bila čim cenejša, izdatna in domača. Na ta način bi precej pomagali pri dvigu življenjske ravni našega delavca, zlasti nekvalificiranega. Takih nekvalificiranih delavcev pa je velik odstotek.

Turistično društvo Novo mesto sporoča:

Občni zbor turističnega društva Novo mesto bo 29. aprila zvečer v dvorani sindikalnega doma v Novem mestu. Občni zbor bo združen s predvajanjem lepih turističnih filmov. Pridite vsi ljubitelji turizma.

VREME od 16. do 24. aprila.

Sredi aprila prehodno poslabšanje vremena, med 17. in 19. lepo, po 19. aprilu nestalno s pogostim deževjem in hladno.

ZA PRANJE FINIH TKANIN PERLONA NYLONA SVILE IN VOLNE JE EDINO SREDSTVO "Serion" TOVARNA PROIZVOD Latorog MARIBOR

Živinoreja in sadjarstvo sta temelja za dvig Suhe krajine

Krediti in regresi za kmetijstvo v Beli krajini

OBRACUN DELA ZUZEMBERSKE KZ

Kmetijska zadruga v Žužemberku je bila ustanovljena kmalu po osvoboditvi. Njene naloge so sleherni leto večje. Število članov je počasi naraslo in jih je sedaj 380. Zadnje nedelje in mesecu je zadruga dala obračun svojega dela na rednem obnem zboru.

Udeležba glede na število članov ni bila zadovoljiva, čeprav je bil prostor v zadrugi nem domu poln. Zboru je prisostvoval tudi predsednik OZZ Novo mesto.

Kot je pokazalo poročilo, ima KZ 2 poslovalnici s trgovskim blagom, čevljarstvo delavnic, strojni oddelki, avtoprevoz, hranilno-kreditni odsek in pododseke.

Blagovni in denarni promet je bil razviden iz letne bilance. Tajnica se je v poročilu dotaknila notranjega prometa, odkupa in prodaje. Krompirja je zadruga odkupila okrog 30.000 kilogramov, zelja okrog 20.000 kilogramov, nekaj pridelkov, gliv, lesa in zdravilnih zelišč. Ker je naloga KZ zbirati in odkupovati kmetijske presečke, je tak odkup za Žužemberk in okolice majhen. Za poročilo, še bolj pa za razpravljanje je izprizila, da zadruga nujno potrebuje sposobnega človeka, ki bi usmerjal delovanje zadrugi ter se ukvarjal z odkupom, zlasti živine in raznih zelišč. Prav Suha krajina je znana po nekaterih zdravilnih zeliščih, ki bi prinesla prebivalcem precej dohodka, če bi bila pravilno nabrana, posušena in odkupljena. Se bolj pa je za celotno gospodarstvo teh predelov odločilna živinoreja, zlasti vzreja pitane živine. Vsak teden odpreljo razna tuja podjetja precej goveje živine in prašičev. Tako grede težki denarji mimo domače zadruga, ker nima organiziranega dobrega odkupa. Spremeniti pa se bo morala tudi zavest zadrugarjev, da bodo svoje pridelke najprej ponudili svoji zadrugi. Veliko stane zadržu tudi prevoz pridelkov in blaga z železniških postaj, ker smo od povsod precej oddaljeni.

Trgovske poslovavnice — podružnice — v Smibelju se za ljudije navadili in posluje kar zadovoljivo s prodajo in odkupom.

Cevljarstvo delavnica je doslej imela neprimerne prostore, zato je njena dejavnost trpela. Zdaj so se čevljarji preselili v zadrugi dom, dobili pa so tudi dva šivalna stroja.

Strojni odsek KZ ima Diesel motor, mlatnico in cirkularko. Člani so imeli popust pri mlacvi z mlatnico, proti koncu mlacve pa se je pokvaril bencinski motor. Zadruga ga je dala popraviti, da bi bil pripravljen za jesensko žaganje drv, toda okvara je bila prevelika in ni bil pravočasno popravljen. Menda so nekdo uporabili napacno pogonsko sredstvo. Zadrugniki so to ostro gnojili in sklenili, naj novi upravni odbor določi komisijo, ki bo dognala, kje je krivda, kajti račun za popravilo so zelo visoki.

Perede vprašanje je zadržu tovarni avtomobil, ki je že star in močno obrabljen. Lani je bilo z njim več stroškov kot dobička. Za zdaj avtomobila še ne morejo zamenjati z novim, pač pa bodo skušali to rešiti čimprej s pomočjo OZZ.

Hranilno-kreditni odsek ima okrog 50 vlagateljev. Zadruga je po možnosti dajala tudi posojila, a vsem prosilcem zaradi premejnega števila in visline vlog ni mogla ustreči.

Posepevalne odseke ima zadruga za kmetijstvo, živinorejo in sadjarstvo. Za začetek je kmetijskemu dala 139.000 din.

Živinorejskemu pa 60.000. Razveseljivo je, da so kmetje lani spoznali vrednost umetnih gnojil in jih pridno kupovali (v dveh dneh so kupili 30.000 kg različnih gnojil).

Živinorejski odsek je bil ustanovljen šele lansko jesen in še ni dobro začel z delom. Prav ta odsek pa bi lahko najbolj vplival na gospodarski dvig Suhe krajine, kjer je vzreja in prodaja živine glavni vir dohodkov. Tov. Mervar je dal nekak nšert, kako bi v nekaj desetletjih dvignili gospodarsko zmožnost Suhe krajine. Ljudje namreč hočejo »fabrike«, da bo kaj zaslužka, tov. Mervar je pa nakazal, da ima vsak kmet takovo tovarno v malem domu. Na tej zemlji nikoli ne bo mogoče pridelati veliko žita, za živinorejo pa so kraji prav ugodni. Kataster ima vpisanih mnogo travnikov, ki jih v resnici ni, ker so to pašniki, košenice, senoži, pa še t. v. večina zarasli z grmovjem in neočiščeni. Ta zemlja ni bila še nikoli gnojenja, je izrabljena, treba bi jo bilo počistiti in pognojiti. Za umetna gnojila naj bi prispevala tudi zadruga, in sicer tistim, ki bi pokazali res dobro voljo. Precej milijonov bi bilo treba za zgraditev gnojilnih in gnojilnih jam. Ta načrt bi bilo treba začeti uresničevati res z vso voljo in poštenostjo, toda uspeh bi bil lep. Poraslo bi število živine in šele nato bi lahko mislili na tovarno, morda za predelavo mesnih izdelkov iz domače živine.

O delu sadjarskega odseka je poročal priznani sadjar A. Blatnik. Odsek šteje 15 članov in je zastopna vsaka vas. Doslej so imeli eno prevozno škropilnico in dve nahrbtni, pred časom poškrpiti vsa drevesa. Lani so od sklada za pospeševanje sadjarstva in zaščito rastlin dobili 108.000 dinarjev, nekaj čez 3000 din pa je prispeval tudi OLO. V spomladanskih akcijah so poškrpili 4248 sadnih dreves, delali sta dve ekipi, toda zaradi slabega vremena ni bilo mogoče zjeti vseh vasi. Sadjarstvo je bilo v Suhi krajini doslej najbolj zanemarjeno, lahko pa bi prinesalo lep dohodek sadjarjem-kmetovalcem, pa tudi družini ne bi pogrešala pozitivne preobrnega sadja. Predsednik odseka je poudaril, da se nekateri sadjarji zelo trudijo, kako bi izboljšali sadovnjake, veliko pa je še takih, ki menijo, da je dovolj, če drevo posadijo in ga prepustijo naravi. Opozoril je, naj k umnemu sadjarstvu pritegnemo čim več mladine in pripravili staršem, saj se bolj zanimajo za kmetijsko-nadaljevalne tečaje svoje mladine, da ne bo kot lani, ko je moral ta tečaj zaradi nezanimanja ljudi prenehati.

V živihni razpravi o poročilih so se zadržugniki marsikaj pomenili. Tako o novi opremi lokala za trgovino in o skladiščih, ki jih zadruga nujno potrebuje, sicer ne more imeti večje zaloge blaga niti odkupoveti. V kletih zadrugnega doma bodo uredili prostor, kamor bo-

do jeseni vskladili večjo količino sadja. Kupiti mislijo tudi moderno hladilnico, ki bi ne služila le zadrugi, temveč kraju na splošno.

Naloga zadruga je tudi, da iz svojega dobička podpre kulturnoprosvetno delo v kraju. Za to imajo zadržugniki še vse pre malo razumevanja. — Ljudski kratkimi pa so kupili še eno prevozno. Ker je teren tako razsežen, je škropilnic še vedno premalo, če bi hoteli o pravem knjižnici, ki je vsekakor zelo potrebna, so določili 10.000 din, kar je vse pre malo, in vendar je večina zadrugnikov še za to vsoto godrnjala.

Novi upravni odbor čakajo teške naloge, da bo zadruga lahko dobro uspevala in si prizadevala za gospodarski dvig kraja. V odboru bi moralo biti več žena, ki danes še odločilno posegajo v gospodarstvo in ga morajo ponekod tudi same voditi. Marsikdaj pokažejo tudi več razumevanja za napredek kot moški. Tako je letos lepo uspel kmetijsko-gospodinski tečaj, ki ga je za 33 deklet organizirala kmetijska zadruga. Kot je poudaril navzoči predsednik OZZ, trenutno še ni na razpolago večjih denarnih sredstev za gospodarski dvig Suhe krajine, zato pa prebivalci ne smejo čakati, temveč naj sami začno z delom. In prav v tej dejavnosti in pobudi za razvoj in napredek Suhe krajine mora storiti žužemberska kmetijska zadruga s svojimi člani vse, kar more. K. M.

Med belokranjskimi kmetovalci je nastalo veliko zanimanje za Zadrugo hranilnico in posojilnico, ki je bila ustanovljena pred kratkim. Ni čudno, saj gre za kredite, ki jih naši kmetovalci za pospeševanje proizvodnje zelo potrebujejo, zlasti za gradnjo gnojilnih jam in ureditev hlevov, pa tudi za vno gradne in sadne nasade. Doslej se je prijaviло 175 kmetov za gradnjo gnojilnih jam, 12 za gradnjo silosov in več za popravilo gospodarskih poslopj. Za obnovo sadovnjakov je naročenih veliko sadik — jabolk za 35 ha površine, hrusk za 10 ha, sliv za 9 ha in večje količine kutin, višenj in marelic.

Kmetovalci bi se za ta napredna dela gotovo še bolj zanimali, če bi poznali ugodnosti, ki jih bo dajala Zadruga hranilnica in posojilnica s pomočjo OLO, OZZ in kmetijskih zadrug, za pospeševanje kmetijstva. Naj povemo, za kakšne namene bo hranilnica dajala kredite, pod kakšnimi pogoji in kako je treba vložiti prošnjo.

Zadruga hranilnica in posojilnica v Črnomlju je začela s 1. aprilom dajati dolgoročne kredite za pospeševanje kmetijstva. Kredite bo dajala za naslednje namene ter za dobo in vsilje obresti:

1. Za gnojilne jame za dobo 5 let obrest 4%;
2. Za silose za dobo 5 let obrest 5%;
3. Za plemensko živino za dobo 3 let obrest 4%;
4. Za delovno živino za dobo 3 let obrest 6%;
5. Za obnovo vinogradov za dobo 8 let obrest 4%;

6. Za obnovo sadovnjakov za dobo 10 let obrest 4%;

7. Za preoravnanje stelnikov za dobo 10 let obrest 4%;

8. Za nakup strojev za dobo 5 let obrest 6%;

9. Za popravilo gospodarskih poslopj za dobo 7 let obrest 6%;

10. Za umetna gnojila, semena in zaščitna sredstva za dobo 1 leta obrest 6%.

Vsi zainteresirani za posojila naj takoj vložijo prošnje po obrazcu Zadruga hranilnice in posojilnice, ki jih dobijo pri vseh kmetijskih zadrugah (z navodili). Prošnja se vložijo pri kmetijski zadrugi, njen upravni odbor pa bo dal priporočilo, oziroma pozitivno ali negativno mnenje, in poslal prošnjo Zadrugi hranilnici in posojilnici. Resničnost podatkov na prošnji potrdi pristojni občinski ljudski odbor.

Na podlagi predloženih prošenj bo kredite odobrila Zadruga hranilnica in posojilnica z meničnim kritjem in podpisom enega ali dveh kreditno sposobnih porokov. Upravni odbor Zadruga hranilnice bo pri reševanju prošenj upošteval tiste prošnje, ki bodo glede kreditne sposobnosti ponudili boljše pogoje z ozirom na rok vračila posojila in ki bodo v namenjeno gradnjo ali obnovo vložili več lastnih sredstev. Pripominjam, da bodo krediti odobrili le članom tistih kmetijskih zadrug, ki so ustanovni člani Zadruga hranilnice in posojilnice in so izpolnili obveze, sprejete na ustanovnem obnem zboru hranilnice.

Razen posojil, ki jih bo dajala Zadruga hranilnica in posojilnica, bo okrajni ljudski odbor v Črnomlju priznaval tudi regrese za gotove gradnje in nasade. Regrese bo vnovčevala hranilnica, določeni pa so za naslednje namene:

1. Za obnovo vinogradov bo priznan regres 35 do 45 din za vsako posajeno trto. Višina je odvisna od lažjega ali težjega terena. Površine, manjše od 10 a, ne bodo upoštevana. V primeru, da se bo vinograd obnavljal dve leti, bo vinogradnik upravičen do regresa, ko bo končal obnovo na površni, ki ustreza tem pogojem. Upoštevana pa bo tista sorta trsov, ki so v trsem zbiru za Belo krajino.
2. Za obnovo sadovnjakov bo odobren regres po drevesu. Za 20 dreves, posajenih v enem kompleksu, bo priznan regres 60% od nabavne cene, za 30 dreves 80% in za 40 dreves 100% od nabavne cene.
3. Za gnojilne jame in silose bo regres 50% od nabavne cene za cement in železo, uporabljeno v tej gradnji. Gradnja mora biti izvršena po načrtu in lokaciji, ki ustreza sanitarnim predpisom.
4. Za plemensko živino bo priznan regres 25% od nabavne cene, in sicer za nakup rodovniške živine storjave pasme, ki je kupljena s posredovanjem kmetijske zadruga.
5. Za preoravnanje stelnikov bo priznana 30.000 din od hektarja. Regres bo v materialu (plačilo strojnega dela, gnojila).

Regres bo kmetovalec dobil, ko bo gradnja ali obnova končana. Komisija bo pregledala storjeno delo glede velikosti, kvalitete in strokovnosti. Pravico do regresa bo imel vsak kmetovalec, ki obnavlja ali gradi. Kdor bo izpolnil pogoje, bo prejel od komisije potrdilo, na podlagi katerega mu bo Zadruga hranilnica in posojilnica izplačala regres, oziroma mu odpisala toliko posojila, kolikor bo dobil regresa. Na primer: Nekdo bi si rad zgradil gnojilno jamo. Poleg lastnih sredstev bi potreboval še 40.000 din za cement. Zaprabil bo za 40.000 din posojila, da bo cement lahko plačal. Ko bo jamo zgradil, bo Zadruga hranilnica in posojilnica na podlagi potrdila komisije odpisala 50% dolga in prosilec bo tako dolžan samo še 20.000 din, ki jih bo vrnil najpozneje v 5 letih — vsakega pol leta po 2.000 din.

Regres ne bo priznan za gradnjo greznice pri straniščih, če ni hkrati greznica zgrajena skupno z gnojno jamo pri hlevu.

Upravni odbori kmetijskih zadrug naj vložene prošnje zadržugnikov rešujejo pospešeno, da ne bi zaradi tega nastale ovire pri gradnji in obnovi. H. A.

Števana pa bo tista sorta trsov, ki so v trsem zbiru za Belo krajino.

2. Za obnovo sadovnjakov bo odobren regres po drevesu. Za 20 dreves, posajenih v enem kompleksu, bo priznan regres 60% od nabavne cene, za 30 dreves 80% in za 40 dreves 100% od nabavne cene.

3. Za gnojilne jame in silose bo regres 50% od nabavne cene za cement in železo, uporabljeno v tej gradnji. Gradnja mora biti izvršena po načrtu in lokaciji, ki ustreza sanitarnim predpisom.

4. Za plemensko živino bo priznan regres 25% od nabavne cene, in sicer za nakup rodovniške živine storjave pasme, ki je kupljena s posredovanjem kmetijske zadruga.

5. Za preoravnanje stelnikov bo priznana 30.000 din od hektarja. Regres bo v materialu (plačilo strojnega dela, gnojila).

Regres bo kmetovalec dobil, ko bo gradnja ali obnova končana. Komisija bo pregledala storjeno delo glede velikosti, kvalitete in strokovnosti. Pravico do regresa bo imel vsak kmetovalec, ki obnavlja ali gradi. Kdor bo izpolnil pogoje, bo prejel od komisije potrdilo, na podlagi katerega mu bo Zadruga hranilnica in posojilnica izplačala regres, oziroma mu odpisala toliko posojila, kolikor bo dobil regresa. Na primer: Nekdo bi si rad zgradil gnojilno jamo. Poleg lastnih sredstev bi potreboval še 40.000 din za cement. Zaprabil bo za 40.000 din posojila, da bo cement lahko plačal. Ko bo jamo zgradil, bo Zadruga hranilnica in posojilnica na podlagi potrdila komisije odpisala 50% dolga in prosilec bo tako dolžan samo še 20.000 din, ki jih bo vrnil najpozneje v 5 letih — vsakega pol leta po 2.000 din.

Regres ne bo priznan za gradnjo greznice pri straniščih, če ni hkrati greznica zgrajena skupno z gnojno jamo pri hlevu.

Upravni odbori kmetijskih zadrug naj vložene prošnje zadržugnikov rešujejo pospešeno, da ne bi zaradi tega nastale ovire pri gradnji in obnovi. H. A.

Trgovina in gostinstvo v znamenju napredka Bele krajine

Tretja letna skupščina Trgovinsko-gostinske zbornice za okraj Črnomelj, ki je bila 30. marca 1955, je pokazala sadove svojega združevanja. Zbornice so postale družbeni organi in pozitivni rezultati naših ekonomskih in družbenih razmer. Zbornica je s svojimi organi in lastno pobudo proučevala družbeno-gospodarska vprašanja Bele krajine, posebno še trgovine in gostinstva in jih reševala v tesni povezavi s pristojnimi upravnimi organi. Smernice za svojo dejavnost je črpala iz študija splošnega gospodarskega razvoja, ki ga je zasledovala po strokovnem in dnevnem časopisu in na raznih gospodarskih sestankih ter v sodelovanju z oblastvenimi organi in republiški zbornicami.

Gospodarstvo Bele krajine zaznamuje lep napredek. Na ta napredek odločno vpliva širok investicijski program, ki se izvaja na vseh področjih gospodarstva, posebno v industriji. Posledice te dejavnosti se ugodno odražajo v trgovini in gostinstvu, ki sta med prvimi izpolnili svoj delež v družbenem planu za leto 1954.

Sektor trgovinsko gostinske mreže se je po reorganizaciji približal tržišču in večina podjetij uspešno posluje. Državni in zadržugni sektor trgovine sta v minulem letu čezla 872 milijonov promet, medtem ko je bilo v letu 1953 le 631 milijonov. Po nepopolnih podatkih so kmetijske zadržuge skupno z Zadržugnim trgovinskim podjetjem imele 135 milijonov din prometa pri odkupu kmetijskih pridelkov. Na področju odkupa pa niso doseženi zadovoljivi uspehi.

Kot važnejši odkupni predmeti pridejo v poštev predvsem les, živina in vino. Lesne mase so zaradi prekomerne sečnje v preteklosti zmanjšane, zato je kazalo sečnje omejiti. Zaloga lesa se še vedno izkorišča hitreje kot je

njihov prirastek. Zato je pri tem nujen administrativni ukrep in smotrna trgovina. Izkusnje zadnjih let kažejo, da je prav les priljubljen predmet spekulacije posameznikov in tudi KZ ter njihovih lesnih manipulantov. Tem se pridružujejo še razna industrijska podjetja, ki delajo na trgu žmedo, ker s svojimi nakupovalci neupravičeno navijajo cene. Tu je nujno, da les odkupujejo le KZ v povezavi z Zadržugnim trgovinskim podjetjem kot komisijarjem. Ta podjetja naj kupljeni les predelujejo v končne proizvode.

Drugi močnejši odkupni predmet je živina, katero odkupujejo predvsem na sejmih v Metliki in na Vinici. Tu odkupujejo razna podjetja in klavnice iz vse Slovenije, ki menijo, da pri odkupih niso potrebne KZ kot posredovalci. Praviloma bi morale odkupovati KZ, ker s tem bi se ustale cene in to bi vplivalo tudi na pospeševanje živinoreje s tem, da bi dobro plemensko živino, ki gre navadno za zakol, odbirale in jo dodeljevale zainteresiranim kmetom. Z ureditvijo tega odkupa bi odpadli nepotrebnih odkupovalci in mešetarji, ki izkoriščajo te razmere v svoji osebene koristi. Bela krajina ima dobre pogoje za mesno-predelovalni obrat in zbornica bo podprla idejo OLO Črnomelj, da ga zgradi v Metliki.

Vinogradništvo, ki je bilo v preteklosti najmočnejši vir dohodka prebivalstva, je znatno upadlo, ker je razdrobljeno in v kvaliteti pomelano, da ne pride v poštev za izvoz, razen malih izjem metliške črnine. V povprečni letini pridelajo do 250 vagonov vina, katerega pa je težko prodati tudi na domačem trgu. Kvaliteto vin pa čisto kvarijo sami vinogradniki s prezgodnjim trganjem in slabim kletarjenjem kar se jim bridko maščuje. Negodovanja

domačih pridelovalcev nad takozvano »industrijo vina« ne bo nič zalego, v kolikor le tem uspe spraviti na trg kvalitetnejša in cenejša vina. Da bi ta pereči problem ozdraveli, bi bilo nujno potrebno zgraditi vinski klet v Metliki, v kateri bi s pravilnim kletarjenjem dvignili kvaliteto.

Kot odkupno blago manjšega značaja moramo upoštevati še krompir, mleko in zdravilna zelišča. Odkupna mreža je zajela vse viške, vendar tudi pri odkupu krompirja ne moremo govoriti o kvaliteti. Sorte krompirja so izrojene. Kmetovalci se oprijemajo požlahtnega krompirja imenovanega »direktor«, njegova kvaliteta pa je ista, kot pri vinu šmarnica. Posebno poglavje odkupa sta mleko in zelenjava. Čeprav obsejega manjka, je trgovina v tej smeri pre malo naredila. Za pospešitev nabiranja zdravilnih zelišč je na terenu nujno potreben strokovnjak, ki bi poučil o nabiranju nabiralce in KZ kot odkupovalce. Za večjo dejavnost trgovine je potrebna tehnična ureditev: vozniki park in skladišča. Prav na tem področju pa bomo večina trgovin. Boljši razmere so v Črnomlju, kjer sta si črnomaljska zadruga in Zadržugno trgovinsko podjetje zgradila primerne prostore.

Lep napredek opažamo tudi v gostinstvu, ki postopoma zvišujejo svoj promet in kvaliteto storitev. V minulem letu se je precej okrepil socialistični sektor, ki je zajel 79 % prometa. Glavna napaka gostinstva pa se kaže predvsem v tem, da mnogi obrati nimajo primerne hrane, temveč gledajo v gostinstvu le bolj na promet s pijačami. Kritično je tudi stanje prenočišč, katerih je v vsem okraju le 46. Največ jih manjka v Črnomlju, ki ima kot gospodarsko in kulturno središče samo 9 prenočišč.

Bela krajina je polna turističnih znamenitosti, naravnih

lepote ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov. Prav gostinstvo je izhodišna točka za razvoj turizma, zato so na tem sektorju nujno potrebne investicije, kajti gostinstvo mora praviloma poslovati brez dobička. V okraju je precej razpaseno nezakonito in nekontrolirano točenje alkoholnih pijač. Za to vprašanje se bo morala bolj zanimati tržna inspekcija, ki je bila doslej na žalost zelo šibka. Zbornica je ugotovila, da je v trgovini in gostinstvu zelo pomankljiva revizijska služba in inspekcija, ki bi morala imeti stalen pregled in nadzor nad vsemi podjetji, da bi ugotavljala napake že v začetku ter tako preprečila gospodarsko škodo. Razveseljivo pa je, da se v preteklem letu v trgovini in gostinstvu ne bi pojavil gospodarski kriminal in da se osebe zaveda svoje dolžnosti in poslovne morale.

Zbornica je mnenja, da se mora rastična industrija tesno povezati s trgovsko mrežo, ker bo le tako dosežen vsestranski uspeh in napredek. Zato ima trgovina v svojem organizacijskem sestavu tudi oddelek za industrijo. Delovni program zbornice se bo v tem letu odvijal v znamenju 10. obletnice osvoboditve. Podjetja in posamezniki, ki bodo dosegli vidne uspehe, pa bodo tudi javno pohvaljeni in nagrajani. Janez Vitkovič

Vsem poverjenikom Prešernove družbe

Prosimo, da nam nemudoma javite končno število članov Prešernove družbe ter trenutno število članov, ki so naročili tudi na šestu knjigo »Zdrav človek v zdravem okolju«. Rok za naročanje na 6. knjigo smo podaljšali do 10. junija. Do takrat nam tudi sporočite število prednaročnikov na knjigo »Dežele sveta«, ki jo bomo ponatisnili. Cena je 200 din.

Tajništvo Prešernove družbe

V slovo šalijevi mami

Pred nedavnim je na Velikem Kalu pri Mirni peč umrla partizanska mati Uršula Šalijeva. — Dolgo je bolehala. Čeprav skromna ženska, je tudi ona doprinešala v NOB težko žrtve, saj je izgubila že leta 1942 svojega edinega sina. Bil je partizan, terence in obveščevalec. Zbiral je hrano in je takorekoč držal zvezo z vsemi vasi. Pridobil je tudi borce za NOB. Fajisti in domači izdajalci so vedeli, kaj je Šalijeva storila za tisti čas. Šalijeva je umrla v peti. Šalijo so mu bili za vrtni. Vedno so govorili: »Šalija moramo spraviti s poti, potem bo zmaga naša.«

Nekje nedelje zgodaj spomladaj leta 1942 je Šalij pršel s terena, kjer je zbral hrano in mimogrede obiskal mater. Tedaj so vdvi belogardisti pri belem dnevu v hišo. Med njimi je bilo šest najzloglasnejših domačinov. Mati je ležala na postelji. Ko je videla, da ji bohoje umoriti sina, je planila s postelje, ga obela in stisnila k sebi. Pobesneli belogardisti pa so

DRAGATUS se ponaša z največjim zadržugnim domom v Beli krajini

Novo mesto dobi zajtrkovalnico

V Novem mestu se že dolgo časa kaže potreba po zajtrkovalnici, prav tako pa tudi po brezakoholnih gostilni. Za obzje so se že dalj časa zavzemala množična organizacije, zlasti Protialkoholna sekcija RK, odbor za zaščito matere in otroka ter druge.

Ta zadeva bo sedaj rešena tako, da slašičarna na Glavnem trgu razširi svoje poslovanje še na zajtrkovalnico in točilnico brezakoholnih pijač, ter postane tako samostojno podjetje. Dosedaj je bila slašičarna v sklopu Pekarije, ker pa je potreba po zajtrkovalnici in točilnici brezakoholnih pijač v Novem mestu velika, je upravni odbor Pekarije pristal, da se izloči iz postelje slašičarna in tako postane posebno podjetje z razširjeno dejavnostjo. Vso organizacijo razširjenega poslovanja bo tudi izvedlo podjetje Pekarija z upravnikom Stanetom Vovkom na čelu, ki bo časno tudi vodil novo podjetje.

V novem obratu bodo lahko gostje dobili prav vse od slašice do točene smetane, sladkega in kislega mleka, čaja, bele in črne kave ter vseh vrst peciva, pa do brezakoholnih pijač v veliki izbiri, vse po zmernih cenah. Poslovati bo pričelo to podjetje 1. majem letos, s čajem pa postreže gostom že sedaj. Začetek poslovanja bo združen z nagradnim žrebanjem lepih in sladkih dobrot, ki jih bodo lahko doleteli obiskovalci tega potrebne obrata v Novem mestu.

ING. RADO LINZNER:

Kako in s čim bomo letos gnojili

(Nadaljevanje)

Dušična gnojila: Pri nas so v letošnjem letu v prodaji sledeča dušična gnojila: apneni dušik, pravimo mu tudi kalcijev ali apneni članamid, amonijev sulfat, nitromonkal in čilski soliter.

Apneni dušik je živo črn prah, ki vsebuje 20% dušika in 50-60% apna. (Količina hranil v gnojilih je vedno izražena v procentih. 20% pomeni, da vsebuje 100 kg apnenega dušika 20 kilogramov čistega dušika. Karadar razumemo s tem, da je v 100 kg kalcijeve soli 40% ali 40 kilogramov kalcija. To si je vredno zapomniti zaradi odredjanja količine hranil na 1 ha pa tudi za pravilne ocenitve tržne vrednosti gnojila. N. pr. cena 16% čilskemu solitru je danes v prodaji 10 din za 1 kg, ceno 20% nitromonkalu pa 9 din. Ko prefažnemo koliko nam stane 1 kg čistega dušika vidimo, da stane 1 kg čistega dušika v čilskem solitru 22,50 din, v nitromonkalu pa samo 45 din. Svinč-

nik in račun nam tudi pri tem vedno pomagata. Apneni dušik deluje počasi in precej dolgo. Ne smemo ga nikoli trositi takrat, ko sejeemo, temveč vsaj 2 tedna pred setvijo. Primeren je predvsem za kisa zemljišča. Pri uporabi neoljenega apnenega dušika pazimo, da se nam ista ne praši v oči in usta, kar povzroča neljuba vnetja sluznic.

Amonijev sulfat vsebuje 21% dušika in je umazano sive do bele barve, fino zrnat ali kristalast. Deluje počasi in precej dolgo, vendar pa hitreje od apnenega dušika. Primeren je posebnost za jarine, krompir in pa za zemljo, ki je bogata na apnu.

Čilski soliter ima 16% dušika, je bela kristalna sol, zelo hitro deluje, ker vsebuje dušik v lahko topljivi obliki. Primeren je predvsem za gnojenje rastlin, ko že rastejo. Najbolje ga uporabljamo tako, da ga sipamo večkrat v malih količinah in to takrat, ko se je rosa na rastlinah že posušila.

Nitromonkal ali apneni amonijev soliter tudi kalkamosal-

peter je rumenkastorjavo zrnje, lahko pa tudi belje. Vsebuje 20% dušika in 30-40% apna. Druhim zrnati ne vsebuje, zato je v zmoti, kdor misli, da vsebuje tudi kalcij in fosfor. Njegovo delovanje je podobno čilskemu solitru, našim zemljam pa še bolj ustreza zaradi primerne količine apna, ki ga vsebuje. Pri vsem tem pa je cenejši od čilskega solitra.

Od fosfornih gnojil pa si lahko letos nabavimo superfosfat in Superfosfat ima 16% fosforne kisline, je sivkastorjav prah, ki v zemlji hitro deluje, zato ga uporabljamo predvsem za njivske posevke. Fosforna kislina se iz zemlje ne izpira, ker pa iste našim zemljam manjka, nikoli ne pogrešimo, če dajemo še tako velike količine superfosfata posevkom. Ponavadi grežimo ravno v tem, ker odmerimo našim rastlinam prečilo superfosfata.

Thomasova žindra: je 13-20% fosforno gnojilo. Pri nas je letos v prodaji 14,5, 15,5 in

16,5% Thomasova žindra. Thomasova žindra je temnosiv do črna prah, ki vsebuje fosforno kislino v počasi in srednje hitro delujoči obliki. Je odlično fosforno gnojilo za trajne ali večletne posevke kot so travniki, košenice, vinogradi, sadovnjaki, lucerna itd., pa tudi za ozimne ali druge rastline, če jo uporabljamo že v jeseni.

Pri izbiri kalcijevih soli smo bolj siromašni. V gnojenju smo letos uvozili 40 in 50% kalcijevo sol. Za katero od teh se bomo odločili, naj pove ceno in pa možnost nabave.

40% kalcijeve sol je bela, umazano bela do siva sol z rdečkastimi in rjavimi drobcji. Deluje hitro in dolgotrajno, iz zemlje se alabo izpira, vendar pa je zaradi nekaterih sestavin (klor) dobro, da jo potrosimo pred setvijo odnosno saditvijo vsaj 2-3 tedne. V splošnem je kalcijeve soli dobro podariti, ker tako preprečimo tvorbo skorje na zemlji, ki se po dežju prerađa v pojavi, če smo kalcijevo sol posipali po površini. S podporjo pa spravimo hranilo tudi bližje korantom.

50% kalcijeve sol je bela, ima pa ista svojstva kot 40% kalcijeve,

Z mešanimi gnojili si pomagamo takrat, ko nimamo še dovolj znanja o uporabi umetnih gnojil. Letos lahko kupimo nitrofoskal in tu in tam tudi KAS.

Nitrofoskal je gnojilo, ki vsebuje 8% dušika, 8% fosforne kisline in 8% kalcija. V tem gnojilu je letos pomešan nitromonkal, superfosfat in 40% kalcijeve soli. Prejšnja leta je nitrofoskal vseboval namesto nitromonkala, superfosfata in kalcijeve soli, lahko med seboj mešamo. Glavna gnojila, ki jih bomo letos uporabljali za njivske posevke, to je nitromonkal, superfosfat in kalcijeve soli, lahko mešamo med seboj neposredno pred uporabo.

Dobra gospodinja ne kupuje vsak dan soli, dober gospodar pa ne gnojil in zato jih ima na zalogi za potrebe celotne rastne dobe. Pri tem pa je važno, da so vsa gnojila pravilno vskladščena. Vskladščena gnojila ni težko, saj je edini sovražnik gnojil v skladišču vlaga. Gnojila zato položimo na lesen pod in jih odmaknemo od zidu.

V kratkem smo opisali delovanje in pomen gnojil. Za njih uporabo je potrebno znanje, zato se stalno poslužujte knjig in brošur, ki jih imamo na razpolago, kadar pa tudi v njih ne najdete odgovora na vprašanje, pišite Dolgenjaku listu, pa vam bomo odgovorili.

KAS je mešano umetno gnojilo, ki je nekoliko siromašnejše na dušiku, saj ga vsebuje samo 4%, fosforne kisline 8%, kalcija pa tudi 8%. Sestavljajo ga ista gnojila kot nitrofoskal, le dušično gnojilo je v obliki amonijakega sulfata. KAS precej hitro deluje in je predvsem pripraven za krompir pa tudi za druge njivske posevke. Trošiti ga je treba vsaj 60 kg na 1 ha.

Kako pa je z mešanjem pednih gnojil?

Pred tem je več strahu in trepetu. V vsakem kmetičevu

kolodarcu so preproste tabele, ki nam kažejo, kaj lahko mešamo in kaj ne. Zapomnimo si v kratkem tole: apnenega dušika ne smemo mešati s superfosfatom, Thomasove žindre ne smemo mešati z nitromonkalom in amonijevim sulfatom, vsa ostala gnojila, ki so letos v prodaji, lahko med seboj mešamo. Glavna gnojila, ki jih bomo letos uporabljali za njivske posevke, to je nitromonkal, superfosfat in kalcijeve soli, lahko mešamo med seboj neposredno pred uporabo.

Dobra gospodinja ne kupuje vsak dan soli, dober gospodar pa ne gnojil in zato jih ima na zalogi za potrebe celotne rastne dobe. Pri tem pa je važno, da so vsa gnojila pravilno vskladščena. Vskladščena gnojila ni težko, saj je edini sovražnik gnojil v skladišču vlaga. Gnojila zato položimo na lesen pod in jih odmaknemo od zidu.

V kratkem smo opisali delovanje in pomen gnojil. Za njih uporabo je potrebno znanje, zato se stalno poslužujte knjig in brošur, ki jih imamo na razpolago, kadar pa tudi v njih ne najdete odgovora na vprašanje, pišite Dolgenjaku listu, pa vam bomo odgovorili.

DOLENJSKI ŠTUDENT

Št. 3 15. aprila 1955

PRED OBLETNICO OSVOBODITVE

OSTAL JE SAM...

Objavljamo v kratkih odstavkih napisano življenje Borisa Prpota. Takih je še mnogo, bo kdo dejal. Res je, da je kaj podobnega doživljal še marsikdo. Toda trpljenje je tako obsežno in individualno hkrati, da v njem odkrijemo vedno nekaj novega, če je še tolikokrat opisano, resnično opisano, ni pogrevanje, niti usode, ki so umirali, en človek ne pomeni mnogo. Vzemimo pa, da je ta človek družinski oče, ki je zapustil ženo in kopico nedoraslih otrok. Koliko pomeni izguba očeta in moža tej družini, si lahko mislimo. Borisov primer je tako tragičen, da je vreden, da se ga spominjamo, ko sedaj ob desetletnici osvoboditve obujamo spomine na leta bližnjega prelivanja krvi, herojske borbe in trpljenja naših ljudi.

Boris Prpop je naš tovariš, čeprav ga skoraj ne poznamo. Tega nismo krivi ne mi ne on, pač pa usoda, ki Borisu nikakor ni bila naklonjena. Rodil se je 13. VI. 1923 v Lovljaku na Hrvaškem. V družini je bilo sedem otrok. Že zgodaj je Boris pogledal življenje v oči.

Vojna. Takoj 1941. leta so zapustili dom oče in starejša brata. Mater in otroke pa so polna štiri leta gonili iz kraja v kraj, jih mučili po taboriščih, kjer so umirali od lakote, pretepa in strahu. Ta leta so uničila družino; eden je padel tu, drugi tam, tretjega so nasadili na bajonet, četrtega je odnesla voda in tako dalje. Izvil se je le Boris.

V eni izmed skupin bosanskih otrok brez staršev, ki so jih priveli 1945. v Slovenijo, je bil tudi Boris. Prišel je v družino Ignacija Škoda v Vinici gorici pri Trebnjem na Dolenjskem. Tu je hodil z domačimi otroci v šolo, pozneje je prišel v Novo mesto, kjer se je uveljavil v strojništvo. Sedaj študira na strojnem oddelku Tehnične srednje šole v Ljubljani.

ZAČELO SE JE

Ob kapitulaciji predaprilske Jugoslavije je Borisova družina živela v Novi Gradski. Očeta so poklicali v vojsko, ki se je borila proti okupatorju. Ni šel rad, prevzel ga je trla skrb za veliko družino. Pa tudi sovražna propaganda, ki je bila v Bosni izredno dobro organizirana, je pripomogla k temu nezapolnjenju. Za Veliko noč, pa tudi pozneje, je oče večkrat prišel obiskat družino, in sicer ponoči. Boris se še spominja, kako je ob nekem takim obisku pripovedoval mami, da mu je žal, da se je branil iti k partizanom. Sedaj, ko je med njimi, vidi, da so možje, ki skrbe za ljudstvo.

LJUBO IN SREČKO UTONETA V JABLANICI

Jeseni so prišli v kraje okoli Nove Gradške ustaši. Blokirali so vse vasi in pobrali moške od 16 let dalje. Med njimi sta bila tudi Borisova starejša brata. Odpeljali so jih iz vasi, ob rečici Jablanici so jih streljali in metali v vodo. Namenili so jih namreč za talce. Med temi talci so se našli tudi uporniki, toda niso mogli kljubovati organizirani sil. Bili so še huje kaznovani. Tako je bilo tudi z 22-letnim bratom Ljubom, ki mu je 20 ubodov z bajonetom vzel življenje. Čez nekaj dni ga je sošolec pri nekem mlincu potegnil iz vode. Pokopali so ga doma. Najstarejšemu Srečku pa še tega niso mogli dati, brez sledu je z mnogimi laginil v Jablanici.

NA KOZARI

Početje ustašev je ljudi tako zbegalo in prestrašilo, da v vaseh okoli Nove Gradške niso imeli več obstanke. Umikali so se v gozdove. To so bile žalostne procesije: žene, otroci in starci, ki so jim lakota, strah in onemogućila odpornost gledali iz oči. Pridruga se jim je tudi Borisova družina, kolikor je je še bilo: mati, 14-letna sestra, brata, od katerih je bil eden star tri leta, in Boris, 17-letnega brata so prav tedaj mobilizirali in odpeljali v Okučane.

Vaščani iz Lovjaka so se ustali na Kozari. Toda zveza

z vsemi je bila kmalu pretrgana. V hudi zimi so ostali brez hrane in zadostne obleke, namesto odelj jih je pokrival sneg. Vsako noč in jutro, ko je burja posebno neumljeno gospodarila po Kozari planini, je nekaj ljudi za vedno vzelo slovo od svojih soubežnikov. Mnogo jih je ostalo tudi v steni, po kateri so se prebijali na vrh Kozare... Tista stena je bila namreč edini prehod, povsod drugje bi prišli v roke ustaškim stražam. Tudi za brata Dušana je bil vzpon usoden: stopil je na razbežilo skalo, ki se je odkrušila, drčal je kakih štiri sto metrov po skalovju, potem pa ga je zgrabila Jablanica...

USTASKE OBLJUBE

Pobegle družine so ustaši vabili, naj se vrnejo na svoje domove, češ da jim nihče ne bo niti lasu ekvilil. Ljudje so jim verjeli; onemogli in z mnogimi izgubami so prišli v vasi, ki so se v njihovi razmeroma kratki odsotnosti, neverjetno postarale. Toda na svoje obljube so kmalu pozabili. Zopet so se začele racije. Ljudje so se skrivali po kolibah, ki so jih postavili globoko v gozdovih. Dobra ustaška organizacija je izsledila vse. V skupini, ki so jo preginali v Jablanca, je bil tudi Boris. Tu je videl, kako so majhne otroke nabada na nože, pekli in žagali živje ljudi. Od tu so ga z dvema bratoma tirali iz transporta v transport: Jesenovac, Zagreb, Jasika.

Jasiko so čez tri tedne napadli partizani. Ustaši, ki so bili v barakah, so si kot poslednji plen v tem kraju, privoščili internirance. Rešili so se tisti, ki jih ob skoku skozi okno ni zadela krogla ali ubila žica, ki je omejevala taborišče. Boris je z dvema fantoma tičal v nekem

kotlu, ki bi jim postal kmalu usoden. Nekdo ga je namreč vključil...

ZUMBERAK IN SAMOBOR

Potem smo prišli v Zumberak. Ljudje so bili dobri, vendar nam niso imeli kaj dati, ker so prej dajali partizanom, ostalo pa so pobrali okupatorji ob nekem obisku. Ves mesec smo živeli samo ob sadju. Dobra ustaška organizacija je sledila vsi. Sledil je marš v Samobor. Že več kot leto dni se nisem poslušeno odpočil niti najedel, zato sem bil zelo šibak. Pred očmi mi je delala tema in moči v nogah so šle h kraju. Nisem se upal povedati, da sem bil en dan prej ranjen, kajti poabljenje so pobili.

V Samoboru sem srečal človeka, s katerim sva se poznala že iz Jablanca. Upal sem, da bom od njega zvedel, kje je naša mama. Vest me je zelo potrla: v Jesenovcu so jo do smrti pretepli, ker se je približala žici, da bi nas zadnji pogledala.

Sedaj sva sama z našim mlajšim bratom, 17-letnim bratom, v Zumberku zapustili in pobegnili k partizanom. Oba sva jožala, ko je odhajal. Tolažil me je, da je tako bolje, ker bo tudi on pripomogel, da bo prej konec trpljenja.

POSLEDNJE VESTI

Boris je spet prišel v Jesenovac. Zopet gola, mrzla tla, poplavljena in pokrita z umazanijo. Vsi so imeli številke okoli vratu. Vsako jutro so poklicali nekaj številke, ki jih ni bilo več nazaj.

Neki župnik je s pomočjo Rdečega križa poizvedel, kje so svoji interniranci. Borisu je povedal, da so njegovo mamo odpeljali v Nemčijo, a se je transport zaradi nekaj ovir vrnil. Bila je ubita v Jablanca pod številko 183. Oče je bil ranjen, zajeli so ga in v Dubravici ubili kot bandita. O očetu smrti so mu pozneje povedali nekoliko drugače: pri napadu na Vrbovec (ob progi Zatec-Bjelovar) je s svojo skupino zašel med sovražne bunkerje, kjer ga je podrla breča. Za brata Mihaela so mu povedali, da je bil trikrat ranjen, zadnjič tako težko, da je od bolečin umrl v nekem seniku.

Sestre Milene ni videl nikoli več, pa tudi slišal ni nič o njej. Smrti Jureta, najmlajšega, pa je bil priča sam: nabodil so ga na bajonet in ga nekajkrat tresčili ob steno, da ga je kmalu zašla kri. Z očmi je iskal in strmel kot tedaj, ko je spraševal: »Kje je moja lisica? Tako je namreč klical mamo. Boris je ob tem dogodku skoraj izgubil zavest, neumljeno je kričal in se valjal po tleh. Zato je bil tako tepen, da ni veliko manjkalo, pa bi se pridružil bratu.

OSVOBODITEV

Vojna je razbila mnogo domov in družin. Tako tudi Borisovo. Sam je ostal na svetu. Lahko si predstavljamo: 12leten fant po štirih letih nečloveškega trpljenja ostane sam, brez matere, ki bi ji še rad sedel v naročju, brez očeta, ki bi se z njim pogovoril o tej ali oni fantovski zadevi, brez bratov in sester, popolnoma sam. Močan človek mora biti, da se s takim optimizmom vzvi v samotno življenje.

Ko se z njim razgovarjam in vprašam, kakšni so bili njegovi redniki v Trebnjem, vidim, kako zna ceniti dobroto: »Pri hiši je bila prej revščina kot blagostanje, toda to revščino je skrivala njihova dobrota. Niso me prav nič ločili od svojih otrok, in to je mnogo. Hvaležen sem jim. Oni, organizacija Zveze borcev in Okrajni ljudski odbor Novo mesto, so mi s svojimi podporami vili toliko moči in poguma, da sem življenja vesel. Rad se učim, ker vem, da se učim zase in da sedaj drugje delajo, da se jaz lahko učim in se pripravljam za življenje. Vseh, ki so mi kakorkoli pomagali, ne bom nikoli pozabil. Saj so mi priskočili na pomoč takrat, ko sem bil pomoči nezarečno potreben.«

D. Z.

V dneh pred deseto obletnico osvoboditve se z ožogostjo in spoštovanjem spominjamo ljudi, ki so umirali polni uporne vere v svobodo že na začetku zmagovite vstaje. Eden teh je tudi komisar prve Belokranjske čete, znani heroj Jože Mihelič. To je bil prvi Slovenec, ki je bil od italijanskega sodišča obsojen na smrt in ustreljen 9. decembra 1941 na vojaškem strelišču ob Dolenjski cesti v Ljubljani. Fotografija ga prikazuje med italijani takoj potem, ko so ga 3. 9. v Rožnem dolu ujeli.

Fotografijo, ki so si jo za nekaj ur izposodili domači, je skojevec Drganc Franci odnesel v Novo mesto, kjer jo je fotografiral edino pismo, ki ga je Mihelič na dan svoje obsodbe pisal domačim v slovo. Na pismu je žig in podpis zgodovinskega dokumenta sta danes prvi objavila v tisku. »Dolenjski študent« jih je v objavo odstopila Miheličeva sestra Milka, sedaj poročena Banovec v Novem mestu.

Ljubljana, 6. 12. 1941.

Dragi starši, bratje in sestre!

Pišem Vam poslednje pismo. Danes sem bil pred tujakim vojaškim sodiščem obsojen na smrt. Ko boste prejeli to pismo, bom že mrtev. Ni potreba žalovati, saj umreti moramo vsi, in če poprej, ko bo minilo sto let, ne bo od nas nobenega niti prahu, kar nas sedaj živi. Dalje Vas prosim, oprostite mi vse zasluge, ki sem Vas z njimi raz-

žalil. Umreti moram, toda zavest, da umriem pošten, mi je v tolažbo. Stvari, ki bodo tu za menoj ostale, med temi tudi denar, upam, da bodele dobili v roke. Končam in Vam pošiljam poslednji, najprišrečnejši pozdrav Vam, ače in mama, vsem bratom in sestram in drugim znancom. Vaš Jože Mihelič

Vesela in žalostna gora

Skoraj vsakemu Dolenjcu sta poznana dva kraja. Posebno starčki ju dobro pomnijo, saj jih veže marsikaj veseli spomin, pa tudi nejevolja na to krtnino. V času žeganja se je namreč staro in mlado zgrinjalo tja, saj je bilo pršenje skoraj edina prilika, da se je mladi svet razveselil in spoznal med seboj (včasih tudi za vedno); gospodarji so tožili o slabih letinah ali pa se veselili bogatega pridelka. Skratka, tu je bilo za vsakega nekaj, v cerkvi so tičale le stare žene. Večkrat se je tako slavje zaključilo s pretepi, marsikdo jo je pošteno skupil in je nosil vse življenje znamenje takega boja.

Vesela in žalostna gora sta nekoliko čudni imeni. Nehote se vprašamo, kdaj in kako sta nastali. To je ljudi že zdavnaj zanimalo. Kaže, da sta naziva že zelo stara, kajti samo pripovedke govore o njenem izvoru. Ena varianta sporoča tole:

Nekdo, ko je bilo na zemlji še malo ljudi, sta živela dva brata. Že ko sta bila majhna, se je videlo, da si ne bosta nič podobna. Eden se je vedno cemeril in mati ni mogla od njegove zibel, drugi pa je spal in se smehljaj. Dorasčala sta skupaj, jedla iz ene skleda, v šolo seveda nista hodila, ker je ni bilo, pač pa sta hodila po gmajnah in pasla živino. Ker je bil svet še prostran in povsem drugačen, sta došla za doto vsak eno goro, vmes pa je bilo veliko jezero. Tistega, ki se je v zibelki smehljaj in spal, se je prišlo ime Veseli, onega, ki je vedno nergal, pa Zalostni. Tako sta začela brata svoje življenje. Vsak zase je sklenil, da si bo na svojem hribu zgradil dom. Orodja sta imela malo, zato sta si ga med delom izposojala. To je bilo lahko, ker sta bila veličana in ni bilo treba hoditi z enega hriba na drugega, marveč sta si orodje kar

podajala. Kadar sta delala, je bilo tam okoli tako vpitje, da bi današnjemu človeku vzelo sluh. Kajti precej na glas je bilo treba povedati, da se je slišalo do drugega hriba. Ponašava sta se tudi prerokala. Eden je rekel: »Daj mi kladivo!« Drugi je odgovoril, da ga sedaj sam potrebuje. Začel se je prepri. Ko sta se naveličala vpitja, sta bila jezna drug na drugega. Tako je moral tisti, ki je želel kladivo, kar sam na nasprotni hrib, ker mu ga brat ni hotel podati. Da si je skrajšal pot, je stopil kar v celak (iz surovega debla izdelan čoln) in odinil po jezeru na nasprotno stran. To se je zgodilo večkrat, toda brata sta si bila spet kmalu dobra in delo je ob velikem hrupu, vpitju, podiranju dreves in valenju kamna teklo naprej. Vse bi bilo dobro, ko ne bi v jezeru med gorama živel vodni mož.

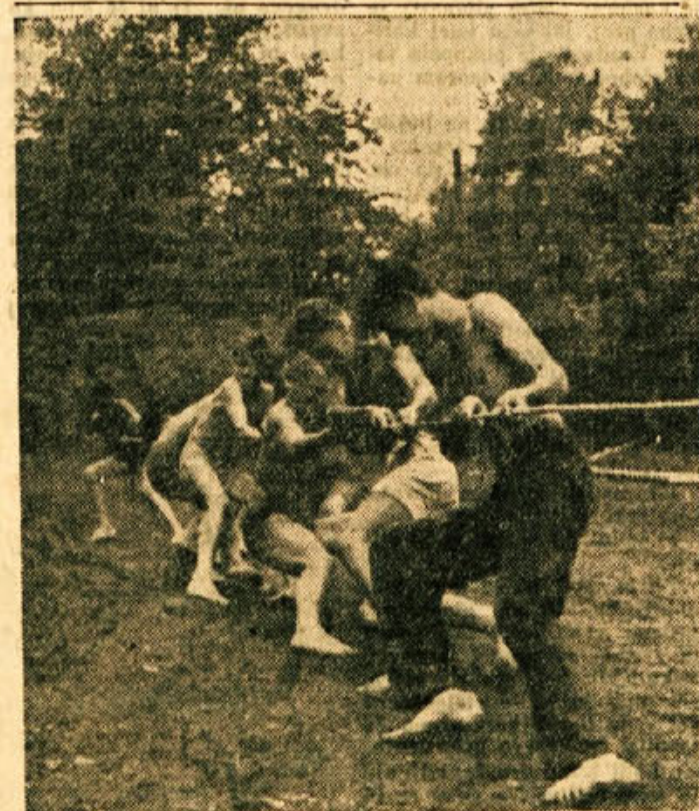
Dokler nista brata začela zidati, ni nihče motil povodnega moža v njegovem kraljestvu, ki je bilo zavajana vredno. Tih jezero, poveznjeno med prijazna hriba, je bilo mirno, le nevihta ga je nekoliko razburkala. Sedaj pa je večkrat valovalo, ker je povodni mož prišel na spregled. Hotel je ugotoviti, kdo se je priklatil lesem in pričel klati mir. Ko je videl, kaj se godi okrog njega, je sklenil, da bo temu napravlil konec. Že nekajkrat je posvaril brata: udaril je po gladi, da se je jezero spenilo. Brata pa, kot

da sta bila gluha in slepa. Se zdela se nista zmenila za povodnega moža, ki pa ni prenehal z opominli. Različno je dal vedeti, da ne želi nobenih sosedov, posebno pa takih, ki bi mu razgrajali nad glavo.

Vročina je ležala kot mra nad dolino. Tudi brata sta jo občutila in nista mogla skoraj nič delati. Za prepri pa jima ni bilo prevročje. Čeprav je tisti čas že daleč za nami, je bilo tudi takrat tako, da se je iz vročega soparnega de izcimila huda ura. Začelo se je bliskati in treskati in debele kaplje so padale na zemljo. »Sedaj jima bom lahko prišel do živage«, si je mislil povodni mož, ki se je tisti dan posebno jezil na svoja sosedja. Njegove potrpežljivosti je bilo konec. S plavutmi je takoj močno udaril, da se je jezero skoraj spraznilo, voda je udarila na vse strani, močni razpenjeni valovi so dosegli tudi brata in njune domačije. Bilo je strašno: z vrha je lilo kot bi se pripravljalo k sodnemu dnevu, od strani je butala jezerska voda, vmes pa so švigale strele, da je jemalo vid, dreve se je podiralo in skale so se rušile.

Ko je bilo neurja konec, ni bilo o domačijah in njunih gospodarih več sledu. Povodni mož jih je v svoji jezi pokopal na dnu jezera. Ostalo je ime: hrib, kjer je živel Veseli brat, se imenuje Vesela gora, prebivališče njegovega brata pa Zalostna gora.

D. Z.

Kdo je močnejši? — Posnetek s tabora novomeških vajencev, ki so ga vodil člani Rodu gorjanskih tabornikov. Tabore je zelo dobro uspel in fantje so se navdušeno vpisali v taborniške vrste. Kdo je kriv, da jih danes ni več med prijatelji narave? Je krivo vodstvo, ali pa mogoče to, da organizacija ni imela svojega prostora štiri leta? Upajmo, da bodo kmalu dobili prostor v Mladinskem domu in bomo potem lahko doživeli samo še vodstvo... Na sliki so vajenci pri jutranji telovadbi, ko tekmujejo v vlečenju vrvi.

PA SMO LE BRALI „POPLAVO FRAZ“

Na drugi strani predzadnje številke Dolenjskega lista je uredništvo stisnilo s kratkimi P. A. podpisanimi članek »Poplava fraz«, ki naj bi po avtorjevem prepričanju predstavljali uničujoč odgovor »Donkihottovstvu ali vsakoljnemu boju z mlinci na veter«, v resnici pa je le skromen odsev univerzalne nemoci nekajedneve epidemije neupravljenih osebnih užaljenosti, da bi rodila v tisku kaj drugega kot molk ali pa morda še tale prispevek »Poplava fraz«.

Presenetila pa me je avtorjeva samozavest, ki z njo prodaja svoje vsestransko neznanje in v celoti zgrešene trditve (to naj morda ostane v nadaljnjem polemičnem razpravljanju tudi sporno), bralcem Dolenjskega lista; torej samo zato in še zato, ker je verjetno tudi ta samozavest izraz ne prehujo za mojanega razmišljanja, ki diha iz precejšnjega dela tudi o drugih problemih objavljenih člankov — te vrstice.

Decembrski dopisnik Dolenjskega lista I. S. verjetno ni več pričakoval, da ga bom še nadaljeval, toda vsak stavek nelogičnega sklepanja tega novega proavprilskega P. A. vztrajno razvedra potrebo, da nekateri misli znova povem. V »Donkihottovstvu...« sem citiral trditve I. S. »Če hočemo vzgajati, moramo biti mi vsi, starši in vzgojitelji, vsem mlademu rodu dober zgled...« samo zato, da sem lahko v protitrditvi »Kako bodo starši mlademu rodu dober zgled, če jim ga industrija že zgodaj trga iz rok...« dokazal, da je prav za to delavsko mladino, ki smo jo v imenu družbenega napredka Dolenjske privabili iz podeželja v mesto, družbeno vzgoja nenadomestljiva. Nenadomestljiva toliko bolj, kolikor bolj spoznavamo, da ustvarja kolektivno delo delavske mladine v čisto sprememljenih delovnih pogojih po vojni in pestro družabno življenje delavske mladine povsem drugačno pojmovno in predstavnostno območje in daleč širši intelektualni horizont, kakor pa mu ga lahko posreduje današnja dolenjska vas, ki je v nekaterih predelih zaradi trde preteklosti še danes v 20. stoletju polna nezaupanja v napredek, nazadnjaških predsodkov, vraž, tercijalskih pobožnosti in odpora do vsakršnih odločnejših tehničnih, gospodarskih in kulturnih sprememb.

Pojem »družbene vzgoje« si lahko predstavljamo tudi širše: vse tisto svojevzrastno razčlenje-

no delovanje in življenje ljudi, ki ga človek v nekem teritorialno določenem okolju občuti, zaznava in sprejema. (Tu smo nevarno blizu Vašim nazorom, tovariš P. A., o svetlih zgledih). Vendar pa sem prepričan, da more nadomestiti mlademu nekulturnemu delavcu ki smo ga ravno sredi najburnejšega raznavanja sveta (osnovne šole je prost, puberteta) vrtil v življenje, edino organizirano družbeno vzgojo. V organizirano družbeno vzgojo prištevam celoten sistem šolstva, različne tečaje in seminarje, predavanja, govore, tisk, kino, ter še druge različne oblike gospodarskega (organizirano delo), političnega in kulturnega življenja. Kako sem torej v »Donkihottovstvu...« mogel trditi, da novomeško družbeno življenje ne nudi delavski mladini skoraj ničesar? Drgna sem (saj to ni nikakršno čudo), da ima največ od tako imenovane organizirane družbene vzgoje v Novem mestu dijaška, mnogo manj obrtna, skoraj čisto nič pa delavska mladina. Vsekakor je s šolskimi obveznostmi sorazmerna tista notranja potreba, ki mladega človeka že v obdobju študija in kasneje usmerja v raznovrstno družbeno udejstvovanje, in ki je mnogokrat pregrešamo pri mladem delavcu, kar je nekateri zapeljalo celo do trditve, da mladi delavec ne čuti potrebe po družbenem udejstvovanju. Priznati pa moramo, da zahteva gospodarski razvoj vedno več tudi od nekulturnega ali polkulturnega delavskega, saj bo bodoča visoko organizirana brezrazredna družba, če hočete, navsezadnje le rezultat vse večjih umskih in fizičnih naporov nas vseh, kako ustvariti blagostanje in odpraviti razlike med razredi. Zato je največja naloga organizirane družbene vzgoje na današnji stopeni gospodarskega razvoja, mlademu delavcu kakorkoli privzgojati potrebo po raznovrstnem družbenem udejstvovanju. Prav iz tega prepričanja sem črpal moč, da sem ostal prikazal resnico v Novem mestu. Kajti dijaški mladini, ki ima največ koristi od organizirane družbene vzgoje, potrebo po kakršnemkoli javnem udejstvovanju ni treba intenzivno privzgojati. Ta potreba ni samo rezultat obveznega šolanja, ampak tudi posledica dolgoletnega vplivanja izobražene okolice in nam bo še posebno razumljiva, če podčrtamo, da izhaja največ dijaštva iz uradniških in močnejših obrtniških družin. To potrebo pa je treba intenziv-

no vzgajati pri delavski mladini. Ker pa nekulturne delavske mladine ne vzgaja po štirinajstem letu obvezno šolanje (drugače je z obrtniško mladino) more organizirano vplivati na mladega delavskega družba le preko različnih družbenih organizacij, v kolikor pa tem manjka pestrosti, ki bi privlačile in vključevala, pa le preko raznovrstnih športnih, kulturno prosvetnih in še drugih društev. Vzgoja družbenih organizacij in različnih društev je še posebno v Novem mestu edina oblika organizirane družbene vzgoje, ki bi lahko močno, celo odločilno vplivala na izobraževanje in tudi na življenje mladega delavskega.

Zakaj pišem o mladih delavcih? Zakaj ne spogledam še malo naprej, kakor želi P. A. tja, kjer »pred nami stoji študent, ki naj bi bili vzgled itd...« Iskal sem tipičnost (to iščem in uporabljamo vedno, kadar analiziramo določeni družbeni pojav). K pisanju me ni navajal morebiti študentska zvrženost in nedotakljivost, temveč resnična skrb za mladega delavskega, ki ga življenje in delo presadita sredi najburnejših let, polnih pestrih mladostnih sanj in vere v uspeh, v čisto drugo okolje, koder se istekajo različni vplivi in oblikujejo njegov značaj. Najprej sem v nasprotju s statistično ugotovitvijo, da z družbenim napredkom pokrajina pada potreba alkoholnih pijač, s številkami dokazal, da pri nas v novomeškem okraju, raste. Vsekakor pove to, da je alkoholizem družbeni pojav in zahteva družbeno zdravljenje, torej, da so takolimenovani osebni svetli vzgledi drugotnega pomena.

Alkoholizem pa bomo zdravili tam, kjer je najbolj nevaren in razširjen: med delavsko mladino! (Pred vojašino si delavska mladina ne hrani denarja, se ne poroča, si načrto ne ustvarja življenjske eksistence, je v prostih urah na cesti). Zdravimo pa ga lahko le z nenehnim vplivanjem tistega dela organizirane družbene vzgoje, ki edina lahko v današnjih razmerah mladega delavskega napredno usmerja: vzgoja družbenih organizacij in različnih društev. Zato trdim, da je pomanjkljivo delo različnih kulturno prosvetnih, športnih in drugih društev v Novem mestu eden izmed vzrokov alkoholizma med delavsko mladino. Ljudska oblast prispeva znatna denarna sredstva, ki jih ustvarja v novome-

(Nadaljevanje na 4. strani)

iz Stične

Leni smo študentje iz Jurčičevega akademskega kluba poslali k predstavnikom okrajnega ljudskega odbora za Ljubljano-okolico delegacijo, da bi jih seznanila z novo organizacijo in njenim programom. Tam so povedali, da bo delali predvsem na kulturnem in političnem polju. Sve-tovali pa so nam, naj se raje posvetimo bolj gospodarstvu, saj težki k temu ves okraj. Tako smo kulturno udejstvovanje precej opustili. Medtem ko imajo po drugih krajih Dolenjske, še bolj pa po Gorenjski in Notranjski, lepe prosvetne domove, dobro urejene knjižnice in moderne kinodvorane, v našem delu Dolenjske o vseh kulturnih dobrinah ni sledu. Samo v Ivančini gorici gradijo kabino za kinodvorano že dve leti, drugače pa od Grosupljeja, do Trebnjega ni nobenega kina. Da je ljudska knjižnica v Stični nujno potrebna, menda ni še nihče po-

mislil. Ljudje pa radi bero in si zdaj izposojajo knjige po raznih županiških in ne vem kje še vse. Tudi igrajo zelo radi, toda nihče jim ne pomaga in na pošten oder bodo najbrž tudi še dolgo čakali.

Pri vseh teh pogojih pa je v Stični še višja gimnazija. To je že v redu, toda temu primerno je treba skrbeti tudi za kulturo v okraju. Predstavljajte si, kako se bo znašel abiturient iz tako zaostalega kraja na univerzi. Ni dovolj, da dijaki vidi samo šolske knjige, njemu je treba dati več, če drugega ne, vsaj možnost, da gre enkrat na teden v kino.

Bodoči predstavniki naše komunne naj torej pomislijo, da mora iti gospodarski razvoj vzporedno s kulturnim, da potem ne bo treba tožiti, češ naši kmetje so nazadnjaki in se počeljo oprizeti novih gospodarskih ukrepov. — Op.

IZ NAŠIH KRAJEV

Pismo s Trebelnega

3. marca je bil v dvorani združnega doma zbor volilcev, ki se ga je udeležil tudi ljudski poslanec, domačin Franc Kresc-Coban. Udeležba je bila kar lepa. Volilci so razpravljali zlasti o elektrifikaciji, ki jih predvsem zanima. Predsednik elektrifikacijskega odbora je poročal o dosedanjem delu in težavah, ki so nastale zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. Celotno električno omrežje bo obsegalo 36 kilometrov. Vsi stroški (delo in material) so preračunani na približno 13 milijonov din. Izdatno pomoč sta dala OLO Novo mesto in Narodna banka-centrala LRS — 5 in pol milijona dinarjev. Da bi čim bolj pravično razdelili stroške, so razdelili posamezna gospodarstva v osem kategorij in sicer po zmogljivosti, pri čemer so upoštevali dohodke pa tudi gospodarske težave posameznih gospodarstev. Prispevki posameznih kategorij so od 80.000 navzdol do 3000 (osma kategorija), v čemer so všeti denarni prispevki, material in delo. Vendar se še zmerom dobijo tudi taki, ki nočejo pomagati, z delom ne z denarjem. (»Nodem elektrike, tudi če me iz kože denete!«)

Tov. Kresc-Coban je poudaril, da moramo vsi pošteno

prijeti za delo in ceniti pomoč, ki jo daje ljudska oblast, kajti le tako bo delo in prizadevanje poplačano z uspehom. Zatem je tov. Coban razložil pomen in vlogo komun, oziloma novih občin. Opozoril je tudi na nepravilno tolmačenje komun ter na posledice, ki bi jih lahko povzročila neenotnost in koristolovstvo posameznikov.

Občinski praznik

Volilci so se pogovorili tudi o občinskem prazniku, ki ga partizanski Trebelno praznuje 12. aprila — za obletnico ustanovitve Gubčeve brigade. Zvečer pred praznikom bo v dvorani združnega doma ki napevali elektriko v dom. Tako bo električna luč prvič zasvetila na Trebelnem.

Ščetinarji in lovc

Tudi v Trebelnem in okolici je čedalje več ščetinarjev, ki prizadevajo hudo škodo. Lovci so napravili že več pogonov, vendar brez uspeha. Dne 24. marca so pa le položili prvega. Ustrelil ga je Jože Gačnik. Mastnih klobas so si menda zaželeli tudi fantje iz Bognče vasi. 6. marca so bili odšli v gozd, oboroženi s koli in sekirami ter kmalu našli v

visokem snegu okrog 70 kg težkega merjasa. Hitro so ga pobili in si ga razdelili, ne da bi o tem obvestili lovsko družino. Toda za to »skrivnost« je kmalu zvedela LD in LM, ki je zaplerila kožo, »junaški« lovec pa se bodo zagovarjali pred sodiščem.

Spet ga je z nožem

Pogosto beremo o posledicah alkoholiizma, zlasti o medsebojnih krvavih obračunavanjih in številnih kaznih, ki jih izreka sodišče, pa kaže, da vse skupaj ne pomaga, saj so pretepi na dnevnem redu. To se je zgodilo tudi na Trebelnem. 6. marca je nekaj fantov in menda tudi deklet popivalo v gostilni, kjer so se sprli, nato pa odšli v drugo gostilno. Spet so se sprli, potem pa baje pomirili. Toda na poti domov je prišlo do krvavega obračuna, ko je K. A. z nožem napadel P. M. Prizadejal mu je težke rane po obrazu in so ga morali takoj odpeljati v bolnišnico. Čez 8 dni se je vrnil domov, vendar pa mu lahko ostanejo posledice za vse življenje, ker je dobil tri močne

Dopisujte v »Dolenjski list«

sunke v levo ramo in hrbet. Mladinska organizacija na Trebelnem bi morala vse bolj poskrbeti za politično, moralno in kulturno vzgojo. Mladina ponuja, popiva in pleše po zakajanih gostilnah, le zanima pa se za svoje dolžnosti. Pozno ponoči se vračajo z mladinskih »sestankov« ter motijo trudne ljudi pri počitku. Mladinski sestanki naj bodo res taki, da bodo v korist in tudi v ponos mladinski organizaciji na Trebelnem.

Feceji.

Delo in želja KUD na Čatežu

KUD na Čatežu je zelo delavno. Predstave so redno nedejno za nedeljo. Nazadnje so igrali Domna in poželj splošno pohvalo gledalcev. Res imamo precej in raznih težav, najhujše je pa z elektriko. Napeljava je le zaslina in ne ustreza pravilom električne napeljave, še manj pa našemu društvu. Tudi odgovorni električni uslužbenec so kritizirali napeljavo, vendar pa v kljub pogostim prošnjam ne ustrezajo naši želji. Najprej so dejali, da ni materiala za gre si ga priskrbelj sami. In smo se za pravilen priključek, namestitve luči in stikalne plošče.

Prav lepo jih prosimo, naj vendar najdejo pot iz Trebnja do Čateža ter nam uredijo tako potrebno in zaželeno razsvetljavo! Člani KUD Čatež

Malo več obzirnosti

Pod novomeškim Bregom že dolgo vrtajo v živo skalo in razstreljujejo, da so stare breške hišice že precej razpokane, saj se ob detonacijah zembija včasih tresne kot ob bombardiranju. Toda to še gre; delo je pač potrebno, toda hujše je nekaj drugega.

Graditeljem podbreškega predora se menda zelo mudi, saj električni kompresor brni dobesedno noč in dan in detonacije se kar vrstijo. In brnenje kompresorja ponoči gre ljudem res na živce. Naj bi prenehali vrtači vsaj ponoči do 6. ure zjutraj. Toda vrtačo vso noč, navsezgodaj pa prično pokati mine, da človeka kar vrže s postelje. Malo več obzirnosti do prebivalcev Brega bi bilo pa res treba! Če vrtačci, oziroma graditelji ne mislijo na zdrave ljudi, naj mislijo vsaj na bolnike in otroke. Tolklo obzirnosti menda zaslužijo tudi Brežani, da bi imeli ponoči vsaj znošen, če že ne popoln mir!

Huje kot na fronti

Veseliče pa tudi žeganja si v Suhi krajini ni mogote misliti brez pretepa. Tako vročekrvnih fantov menda ni nikjer na Dolenjskem. Bolj al manj množično pretepanje ob vsaki priliki, pa naj bo to veselica, svatovanje ali pa žeganje, ki ga tam še prav posebno častijo, je že postalo kar nekaj (sicer zelo žalosten) narodni običaj. Skoraj v vseh primerih bi zastoj iskali prave vzroke za pričetek pretepa. Teh niti sodišče niti preiskovalni organi navzile vestnemu prizadevanju ne morejo vedno odkriti. Dejstvo, namreč je, da se pri vsakem pretepu in nezgodnih pravih, ki temu sledi, udeleženci in gledalci razdeli na dve skupini. Vsaka skupina si potem na vse načine prizadeva zvaliti krivdo na drugo skupino, pri tem pa maličko resnico, odnosno se resnice sploh ne dočakajo, da je težko odkriti pravega krivca. Zalostno je dejstvo, da prav pri teh skupin po navadi povedo tako malo resnice, da bi mnoge izmed njih legendarni lažnjivi Kljucak kaj z veseljem sprejel v svojo telesno gardo. Seveda so val vedno pripravljani pri-

seči na vsako izjavo.

31. oktobra lani so imeli žeganje v Gradencu pri Žužemberku. Pri posnetiku Ružerju so imeli ob tej »svetlani« priliki pri hiši goste, med njimi tri fante iz Sel. Domači fantje pa so ta dan popoldne pill fantovščino v neki privatni hiši v vasi. Kakih deset ali še več jih je bilo skupaj. Pill so in plesali. Pa so prišli na ples še trije Selanci. Po pričevanju Gradencanov so takoj začeli izzivati, toda Gradencani se baje nikakor niso hoteli pretepati. Na njihov »auf« sploh niso reagirali, zato so Selanci odšli nazaj h gostitelju. Priče iz druge skupine, to je Selanci pa trdijo, da so bili na plesu nezazeleni in da so jih Gradencani hudo izživali, oni pa se niso hoteli tepsti. Končno da so jih Gradencani s silo potisnili iz hiše.

Kako je torej bilo, kdo naj to ugotovi. Res je samo to, da so Gradencani pozneje v mraku prišli pred Rajerjevo hišo in hoteli noter. To jim domači in gostje niso dovolili. Gospodar, ki je šel z drugimi vred pogledat ven kaj je, je dobil krepak udarec po glavi. Primazal mu ga je, kot so navedle priče, so-

sed Ivan Horvat starejši. Ko so se domači in gostje umaknili v hišo, se je pričel od zunaj juriti na samo hišo. Priče so navajale, da je bilo huje kot na fronti. Kamenje in polena so letela od vseh strani na okna in skozi okna v hišo. Celo jedila na mizi so bila polna črepi, pet kilsko poleno so še drgnali na naših milnikih v hiši. Na oknih in vratih je bilo nad 6000 din škode.

Za to dejanje so se znašli kot obtoženci pred sodiščem v Novem mestu še imenovani Ivan Horvat st. ter Franc in Jože Škofca. Ostali udeleženci in gledalci so nastopili kot priče, ki pa so se v pričevanju ravno za 100% razlikovale. (Najbolj pravilno bi bilo, da bi bili vsi obtoženci.)

Obtoženi Ivan Horvat je bil obsojen na 30 dni zapore, Jože in Franc Škofca pa vsak na 20 dni zapore. Vsek mora plačati tudi 800 din povprečnine, skupno vsi trije pa tudi vse stroške postopka, ki ne bodo majhni, saj je bilo samo avtobusnih voženj v Novo mesto in nazaj nad 20. Vsaka vožnja tja in nazaj pa stane 260 din. Horvat mora plačati Rajerju za zdravniško spričevalo 650 din, za poškodovana okna in vrata pa bo ta moral tožiti na civilnem oddelku.

Mladolentika je nagovarjal na tatvino

Ne priče ne uradni zapiski ne kažejo Julija Zupeta iz Skočjana v lepi luči. Sicer mlad in sposoben, se menda raje udaja lahkemu življenju kot poštenemu delu, zaradi česar je bil že dvakrat obsojen. Tretjič se je zagovarjal pred okrajnim sodiščem v Novem mestu zaradi nelegale dejanja: mlajšega mladolentika A. J. je nagovarjal na tatvino, odnosno ga navajal k tatvini s tem, da mu je ob neki priliki, ko ga je ta vprašal kje vzame denar, ker je večkrat pijan, dela pa nikjer, Zupet rekel, češ iz predala zadržne gostilne si vzemi, če kaj rabiš. Mlajši mladolentnik A. J. je res tako naredil in v osmih obrokih vzel nad 9000 din, zaradi česar je bil tudi kaznovan. Fant je ob tej priliki skesano priznal svoje dejanje in tudi povedal, da tega ne bi nikdar storil, če mu ne bi Zupet takorekoč s prstom pokazal, kje se dobi denar na lahek način.

Vse kaže pa da je bilo takih »gostov« v blagajni zadržne gostilne več kajti ta izkazuje nad 20.000 din primanjiljaja. To, da je bilo moč jemati iz predala denar kar tako brez vsega in brez kontrole, pa kaže celotno vodenje gostilne v dokaj čudni luči.

Julij Zupet je bil obsojen na 3 mesece zapora, plačilo stroškov in 500 din povprečnine.

Dve dolenjski grči

Pred 86 leti se je v Dol. Strazli, kjer še sedaj živi od vseh spoštovan, rodil Janez Smollič.

Janez Smollič

prava dolenjska grča. Smolličev oče je v kljub visoki starosti še zmeraj krepak. Kot vdovec živi s hčerko Julko, čas pa si krajša z izdelovanjem brezovih in sirkovih metel. Imel je 10 otrok; dva sta umrla že v ranih letih. Štirje so bili v partizanih. Stanko pa je bil leta 1942 ustreljen kot talec pred pokopališčem v Vavti vasi. Domačija je bila

Karel Turk

požgana, vso ostalo družino pa so odgnali v internacijo. Vendar so se vsi srečno vrnili.

V Drganjih Selih pri Straži pa živi 82 letni Karel Turk. Imel je 13 otrok, od njih jih

živijo še 9 in so vsi dobro preskrbljeni. Med okupacijo je bil Turkov oče z vso družino na strani Osvobodilne fronte. Turkov oče je še ves mladosten, ljubi petje, najraje pa gre na Ljubno, kjer si je bil na lepem razgledu postavil gostoljubno zidnico.

Obema očencema želimo še veliko zdravih in zadovoljnih let!

L. H.

SPORT IN TELESNA VZGOJA

Zvezna odbojcarska liga

Novomeški odbojkarji izgubili 2 točki
SPARTAK (Subotica) : PARTIZAN (Novo mesto)
3:2 (15 : 8, 15 : 12, 15 : 17, 15 : 11)

Partizan Črnomelj - Partizan Brežice

16: 8 (5:1)

Sedmo kolo, oz. šesto za ekipo Partizana Črnomelj, v drugi rokometni ligi LRS je prineslo nepričakovani rezultat. Številni gledalci so navdušeno pozdravili oboje moštvi. Črnomalčani so nastopili z novim igralcem. Borbenost igralcev je bila izvrstna in je dokazala, da je Črnomelj resni kandidat za osvojitve naslova prvaka II. lige LRS. Najuspešnejši igralci za Črnomelj so bili: Čop, Suljica in Simec. Za Brežice pa Urbančič in Mika. Sodnik Trtnik iz Ljubljane je svojo nalogo opravil zelo dobro.

Partizan Črnomelj - Letalci JLA

V odbojcarskem srečanju je Partizan s težavo premagal Letalce z rezultatom 3:2. V polju so se odlično uveljavili Letalci, dočim na mreži ni bilo toliko čev. V nedeljo se bo ekipa Partizana pomerila v predtekmi Mladost (Zagreb) : Partizan (Novo mesto) z ekipo Partizana (Novo mesto) II. M. K.

Uspeh Črnomlja - Simonič drugi

V Osijeku je bilo državno prvenstvo FLRJ v krosu. V hudi konkurenciji je član Partizana Črnomelj Simonič zasadel drugo mesto v skupini mladincev, kar je nedvomno velik uspeh za tako mladega tekača.

Zaključek pokalnega turnirja v Ljubljani

V počasitvev 10-letnice osvoboditve Ljubljane je OK Ilirija organiziral turnir najboljših odbojcarskih moštvev iz vse Slovenije. Tekmovalo je 7 ekip. Z malenkostno razliko je zmagal mariborski Branik pred novomeškim Partizanom. Enako številno točk je dosegel tudi ZOK Ljubljana. Ti trije tudi predstavljajo razred zase, medtem ko ostali nekoliko zaostajajo. Odigrali se ima le še tekma Ilirija : Olimpija, katere izid pa ne more spremljati vrnega reda v gornjem delu lestvice, ki je takale:

Branik (Mar.) 6 5 1 16: 5 10
Partizan (N. m.) 6 5 1 17: 7 10
ZOK Ljubljana 6 5 1 18: 8 10
Fužinar (Ravne) 6 3 3 12:14 6
Kamnik (Kamn.) 6 1 5 8:17 2
Olimpija (Lj.b.) 5 1 4 5:13 2
Ilirija (Lj.b.) 5 0 5 5:15 0

Stevilke pomenuje: število odigranih tekem, število dobljenih, število izgubljenih tekem, stanje v njih, doseženo mesto.

KEGLJAČI. Novo mesto : Jesenice 314:314

V nedeljo, 10. aprila, so gostovali v Novem mestu kegljači z Jesenic. Kepljali so v narodnem in mednarodnem slogu. Borbeno partija po 10 kegljačev se je končala neodločeno 314:314.

V mednarodnem slogu so Jeseničani zmagali 123:1123. Posamezniki so se plasirali Špec 413, Kelih 410, Šribar 400 podreth kegljev. Mrzлак 398, Cigoj 371, Berginc 351 podreth kegljev.

Kegljaški center Novo mesto je šele v zadnjem času začel svoje kegljače in kegljačice trenirati v mednarodnem slogu. Nedeljsko srečanje je bilo prvo te vrste v Novem mestu. Na prvem srečanju smo videli vrhunске kegljače posebno pa prvo plasiranje tov. Špeca, kateri je v zadnjem času dosegel v republičkem merilu vidne uspehe. Za K. C. je bil najboljši Mrzлак, ki je res dober kegljač v narodnem in mednarodnem slogu.

Srečanje v narodnem slogu se je vrstilo po setih enkrat z zmagom Jeseničanov, enkrat z zmagom Novega mesta, tako, da je bilo težko reči kdo bo zmagal. Šele na koncu pa so Novomeščani pokazali, da so dobri in prisrčni kegljači, posebno pa Cigoj Riko, ki je v zadnjem lučaju pokazal

vse svoje znanje ter izročila izenačil. Najboljši kegljač po adutih pa je bil Barbič Fran.

Zadnje čase se opaža velik napredek tudi pri ženskih ekipah, saj so na zadnji trening tekmi dosegle do sedaj najboljši rezultat v narodnem slogu 314 podreth kegljev, ter je enak rezultat z moškimi ekipami.

Gornje srečanje je bilo v počasitvev desete obletnice osvoboditve. Kegljaški center Novo mesto ima še vrsto prireditev v tem letu. M. B.

NA NOGOMETNEM IGRIŠČU V KOČEVJU JE BILO VROČE

V nedeljo, 3. aprila, so bile odigrane prve prireditve nogometne tekme. Kočevski Partizan, ki je prizemljeno tekmo, se je pomeril na domačem igrišču z zelo močnim in nevarnim nasprotnikom NK Poštajem iz Ljubljane. Poštaj je bil v prvem polčasu začel ostro napadati na vrata Partizana in kmalu vodil z 2:0. Šele proti koncu prvega polčasa je Partizan zmanjšal rezultat na 2:1. V drugem polčasu je bila igra še bolj razburljiva in tekme je bilo zelo zanimivo, vendar je Poštaj spet zvišal rezultat na 3:2, toda Partizan je dosegel gol in tako je ostal rezultat igre 3:3.

V domačem moštvi se je odlikovala vsa obamba z vratarjem Bižalom na čelu. Od napadačev lahko pohvalimo je Komaca, ki je bil realizator vseh treh golov.

ATLETI IZ ČRNOMLJA

AK Odred iz Ljubljane je na tekmo za pomladanski kros povabil tudi atlete Partizana iz Črnomlja. Vreme je bilo zelo ugodno in udeležba polnoštevina — 78 tekmovalcev. Prve so tekle mladinke; na 800 m je zmagala Stamejčičeva. Zelo zanimiva točka tekmovalcev je bil tek na 1000 metrov za najmlajšine; zmagal je nepričakovano, član Partizana Črnomelj Branko Derganc z oddelnim časom 2:56.4 ter se tako plasiral v elitno slovenskih mladinskih tekmovalcev. Po mnenju Sportnih funkcionarjev bo Derganc verjetno postal tudi član jugoslovanske mladinske reprezentance. Na progi 1500 m za starejše mladince se je moral član Partizana Črnomelj — Simonič — zadovoljiti z drugim mestom. Tekmovalci Partizana Črnomelj so se udeležili krosa na stroške AK Odreda Ljubljana, kar je zelo pohvalno za vodilni slovenski klub, da tako pomaga razvoju atletike na deželi.

Kino KRKA Novo mesto

Od 15. do 18. aprila: ameriški barvni film Obzorje na zahodu. Od 19. do 21. aprila: ameriški film Slavolok zmage.

Kino Dolenjske Toplice

16. in 17. aprila: ameriški film Oženil sem se s čaravico.

Kino Jadran Kočevje

15. do 17. aprila: Zemlja smehljaja.

Kino Loški potok

16. in 17. aprila: Zlodiin v Nevadi.

Kino Mokronog

16. in 17. aprila: avstrijski film Kogar bogovi ljubijo.

Potujoči kino Novo mesto

predvaja film Glas v viharju 15. aprila ob 19.30 v Birčni vasi, 16. aprila ob 19.30 na Dvoru, 17. aprila ob 15. uri v Ambrusu in ob 19. uri v Zagradu.

Dežurna zdravniška služba

Do 24. aprila dr. Špiler, od 24. aprila do 2. maja dr. Vodnik. Dežurna zdravniška služba se začne ob 7. uri zjutraj in se zaključuje z dnem dežurstva ob 7. uri zjutraj.

MALI OGLASI

UGODNO PRODAJ stavljiše 6 arov v Loki pri Črnomlju. Informacije v Čevjarskem podjetju »Planina«, Črnomelj. (117)
PRODAM manjše posestvo pri Novem mestu (Bučna vas). Naslov pri upravi lista. (120)
PRODAM posestvo z gospodarskim poslopjem, 20 minut od železniške postaje. Naslov pri upravi lista. (125)
ENOSTANOVANSKO HISO s prilagojeno URADNIŠKO hišo po močnosti neoporejmeno sobo v Novem mestu ali bližnji okolici. Ponudbe na upravo lista ali na dr. Feliks Kosec, Splošna bolnišnica, Novo mesto. (115)
HARMONIKARJI Strokovno uglešan in izvrstni glasbeni vodja na popravlja vse vrste harmonik točno in solidno. Bivši ugleševalec tvrdke »Jostp Fleiss« — Vokal Marjan, Ljubljana, Rimska cesta 21 — Borštnikov trg.
PRODAMO 8 parcel dobrega gozda. Kupci naj se prizivijo pri Glavan Jožetu, Reber 17 pri Žužemberku do vključno 3. maja.
SPREMEMO KUHARICO z vsaj 2-letno prakso. Nastop takoj. — Plača po dogovoru. »Gostišče na trgu« — Žužemberk 29.
ENOSTANOVANSKO HISO v Novem mestu s pritlikarico in večjim vrtno takoj vseljivo, kupim. Naslov pri upravi lista. (124)

Iz Sentruperta

V Sentrupertu je bil tritedenski kuharski tečaj, kategorije redno obiskovalo 32 tečajnic. Tečaj je kmetska zadruga podprla z 20.000 dinarji, ostalo so prispevale tečajnice same. Učne moči so bile iz Novega mesta. Poleg kuharja in postrežbe so se učile tudi gospodinjskih del in krojenja. Na tečaju so bila samo kmečka dekleta, ki so vse prav pridno učile. Ob koncu tečaja so priredile mali zakusko, na katero so bili povabljeni tudi predstavniki množičnih organizacij in Kmetijske zadruge.

Obvestila

MKUD »Oton Zupančič« na gimnaziji Novo mesto obvešča, da se bodo danes predstavili osmošolci in sedmošolci z igre »Svetje v jesen«, ki je priljubena po istimenski Tavčarjevi povesti. Vse ljubitelje odra in opazovalce razvoja dijaškega odra vabimo vabimo.

Vse starše otrok, rojenih leta 1948 ter januarja in februarja 1949 obveščamo, da bo vpis v I. razred za šolsko leto 1955/56 v dneih 18., 19. in 20. aprila 1955 od 8. do 11. ure v pisarni Učiteljskega Novo mesto II. nadstropje, stavba Osn. šole). — S seboj prinesite rojstni list otroka in potrdilo o čepljenju proti kozam.

Zahvala

Podpisana Martin in Antonija Udvarc iz Gorenje vasi pri Smarjevi se iskreno zahvaljujemo delovnemu kolektivu tekišne tovarne »NOVOTEKSE« Novo mesto za izplačano zavarovalnino v znesku 108.500 din, ki sva jo prejela za tragično umrliim sinom Martinom.

ČESTITKE

Ob 70-letnici čestitamo naši dobri mami in stari mami Heleni Merharjevi iz Novega mesta in ji želimo še mnogo zdravih in srečnih let v krogu svojih dragih. — Otroci, zetje, snaha, vnuki in vnukinja.

Preklíc

Preklícujem vse neresnične besede, katere sem govornica proti Karlu Bergerju iz Podturna ter se mu zahvaljujem, da je odstopil od tožbe.

Pelko Milka, Podturn 9

Gibanje prebivalstva v Novem mestu

Pretekli teden je bilo rojenih 5 dečkov in 4 deklice. Poročila sta se: Sustarič Franjo, delavec, in Pavlič Jožefa, štivlja, oboje iz Novega mesta. Umrli so: Turk Marija, 78 let, iz Bršljina, Korbler Franciška, gospodinja, 77 let, iz Male Bučne vasi, Slak Franc, bolničar, 35 let, iz Novega mesta, Bojane Jožefa, učiteljica, 69 let, iz Novega mesta.

v Črnomlju

Od 28. marca do 9. aprila 1955 sta bili rojeni dve deklici. Umrli so: Strugar Ana, gospodinja, 70

OBVESTILO

VSEM USTANOVAM IN PODJETJEM NA OBMOČJU GOZDNEGA GOSPODARSTVA NOVO MESTO!

Obveščamo vse, ki si želijo nabaviti drva za kurjavo v zimi 1955-56, naj potrebe sporočijo pismeno do 31. maja 1955! Naročila po tem roku ne bomo upoštevali.

GOZDNO GOSPODARSTVO NOVO MESTO

PENICILIN - veliki dobrotnik človeštva

Dne 11. marca letos je v Londonu umrl odkritelj čudovitega zdravila - penicilina - sir Alexander FLEMING.

Dr. Aleksander Fleming

Pravzaprav je bilo to odkritje le gola naključje, kakor se na področju znanosti tako često zgodi.

Leta 1929 so v nekem angleškem zdravniškem laboratoriju pustili čez noč več posod z različnimi gnojščic mikrobom.

milijon enot! Pozneje, ko se je proizvodnja povečala, so dodelili nekaterim bolnišnicam majhno količino tega zdravila pod pogojem, da ga smejo uporabiti le v najnujnejših, rekli bi brezupnih primerih.

no kronam z uspehom. Po do umetnega izdelovanja je bila odprta in sedaj ga proizvajajo samo še na tak način Seveda je s tem padla cena zdravilu, ki je sedaj lahko prodlo med najširše sloje in postalo last vsakega človeštva.

Otvoritev lutkovnega gledališča v Šentjerneju

Lično opremljena pisarnica so vabila ustanove, podjetja in množične organizacije na otvoritveno predstavo.

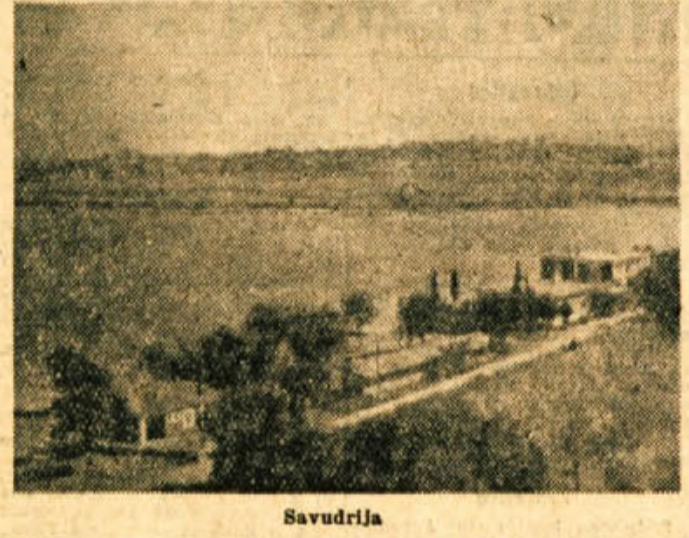
strokovni učitelj Ivan Tavčar, začel s to panogo kulturnega udejstvovanja, pri čemer mu je pomagal tedanji tuk učitelj Jože Zamljenj.

SAVUDRIJA — naše otroško okrevališče

Glavni odbor Rdečega križa Slovenije upravlja že več let v Savudriji obmojsko okrevališče za bolne in bolezne otroke v starosti od 4 do 14 let.

okrevanje najpotrebnejšim otrokom, je pri izbiri nujno potrebno sodelovanje šolskih zdravnikov oziroma šolskih politikov, ter patronažnih sester.

Često pišejo po časopisih o uspehih naših kmetovalcev pri vzgoji raznih vrst sadja, zelenjave in žitaric — v glavnem tistih kultur, ki so jih od drugod prinesli v naše kraje.

Savudrija

Skupščina okrajne zveze Partizana Novo mesto

Po uspehih občnih zborih domačih vseh partizanskih društev, ki so včlanjena v okrajno zvezo, so v zvezi nastala štiri društva, 4 uporabljajo zadružne domove.

Ška zveza zadnje čase pošilja tudi izven našega okraja. Uprava je skušala vsem društvom ob vsaki priliki nuditi pomoč in podporo.

bo moral za to gradnjo poleg Partizana zavzeti tudi občinski ljudski odbor.

Kapa iz šala

Kaj kmalu bodo ali pa so že romali šali in rokavice spet do pozne jeseni in naftalin.

Za uspešno delo na fizikalnem polju je skupščina dala vse priznanje in ponovilo društvo v Žužemberku, ki je kljub najtežjim prilikam doseglo več zadovoljivih uspehov, in društvu Novo mesto, ki je s svojimi telovadci in vodniki, ki sodelujejo na vseh predstavitvah v okraju.

ZANIMIVOSTI

Danes v času popolne ženske enakopravnosti težko sploh verjamemo, da ženska ni veljala niti po kazenskem zakoniku za enakopravnega človeka.

Valeis leta 1320 izrekel sodbo proti nekaj Izabeli de Lergy, ki se ni najprej izkazala o poštenosti nekega Renaulta: Za kazeno je morala iti gola in bosa trikrat skozi vse mesto in glasno vpiti pred radovedno množico, da je lagala in da preključuje žalitve.

in strojno pleten, naj bi bil širok 25 cm in dvojen, iz debelejše pa 13 cm (enojen). Dolg naj bo od 50 cm do 60 cm. Šal po širini petkrat preprognemo in priremo kot kakršnokoli priševali, da imamo tako lepo opremljen oder.

»TOPLOTNI ZID«
Tehnika napreduje v nekaterih smerih s pravico vtrogelavo brzino, zlasti letalstvo. Komaj nekaj skromnih let, je kar so letala prebila »zvočni zid«, ob katerega zadene letalo, ki leti s hitrostjo okrog 1200 km na uro (nadzvočna brzina, ker leti letalo hitreje ko zvok).

»VELIKA USLUŽNOST«
Neki newyorški krznar je opazil iz svojega lokala dva elegantna gospoda, ki sta vneto ogledovala predmete v izložbi. Stopil je ven in ju prijazno nagovoril:

KILOGRAMSKE LIMONE

Često pišejo po časopisih o uspehih naših kmetovalcev pri vzgoji raznih vrst sadja, zelenjave in žitaric — v glavnem tistih kultur, ki so jih od drugod prinesli v naše kraje.

SNEGULJICA na Gor. Sušicah

Prvo nedeljo v aprilu so nas obiskali mladinci in pionirji iz sosednjih Poljan in ob 2 popoldne v zadružnem domu zaigrali praviljico igre »Sneguljica«.

POTAPLJAČEVA ŽENA

Samo trenutek, da stopim gor na požirek vode.

Trenutek svobode

Tako so spet potekala leta; jetniku so se zdela kot dnevi. Sanje ne čutijo časa in njegovo življenje se je povsem spremenilo v sanje, tope, težke in nesmiselne.

daljnega obrežja in z morja je v jetnikovo okno odjeknilo nekaj kratkih, pretrganih strelcov. Diaz je pograbil mrežo in jo krepko stresel, da je zaženkljalo in popustilo. Iz lukenj, kamor so bili vdelani železni križci, sta se usula omet in pesek.

suženjske obale... Njemu ni mar čolna ne kaj govori morje. In jetnik je spet legel na svoje prične.

da bo spet zagledal na valovih belo jadro ribiškega čolna. Toda za oknom je bilo vse črno, morje je besnelo v popolni temi in silil je samo raznoglasne krike bežečega viharja.

Butnil je nov sunek viharja, spet so brizgale sijoče pene in iz sikanja in pljuska je zasilil prejšnji neznan in prisrčni zvok. Diaz je skočil k mreži in jo v navalu čudnega navdušenja silno potresel. Vnovič je je vsul omet in pesek, ki so ga razkrojili slani brzali, izpalo je nekaj kamnov in mreža je zlahka skočila iz vdolbine.

»Juan-Maria-José-Miguel-Diaz, upornik. Naj živi svoboda!«

»Juan-Miguel-Diaz... Miguel-Diaz... In številke. Spočetika je jetnik štel čas z dnevi in tedni, potem z meseci... Sveta Mati božja, že dve leti!... Tri leta... Samo naj ne znorim... Diaz... Diaz...«

VELIKA USLUŽNOST. Neki newyorški krznar je opazil iz svojega lokala dva elegantna gospoda, ki sta vneto ogledovala predmete v izložbi. Stopil je ven in ju prijazno nagovoril: »Prosim vas, izvolite vstopiti, pri meni dobite vse, kar si sploh lahko predstavljate; izvolite...«

Zlatorog MARGOR